Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ.
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ноябриин 21-һээ гарана | № 258 (16781) | 1984 оной ноябриин 10, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ТОДОРХОЙ ЗАМ ЗААГДАА

Түрэл Коммунис партиин Централна Комитедэй һаяхан үнгэрһэн октябриин Пленумэй материалнуудтай танилсаад байхадаа, эгээл зүб асуудал саг соогоо табигдаа гэжэ хэлэхэ ёһотойбди. Газар тарялан, нуга сабшалан болон бэлшээрие һайжаруулжа, ороохо тарая, үбһэ ногоо жэл бүхэндэ тогтууритайгаар абадаг болохо зорилго хүдөөгэй ажалшадай урда табигдаба. Пленум дээрэ зүбшэгдэһэн ороной эдеэ хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарай ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программа мүнөө үе сагай шухалын шухала зорилго болоно гээшэ. Тэрээн дотор зүбшэгдэһэн асуудалнууд хүдөө нютагуудые социальна талаарнь шэнэдхэн хубилгахын тула бэелүүлэгдэжэ байһан хэмжээнүүдтэй нягта холбоотой. Хүнүүд тухай анхарал оролдолго гаргаха, тэдэнэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха, соёлой ажабайдалые саашадань хүгжөөн һалбаруулха гээшэ үйлэдбэриин амжалтануудай эшэ үндэһэн болоно гэжэ манай парти тон зүб тоолоно. Эдэ асуудалнуудта КПСС-эй ЦК хододоо анхаралаа хандуулжа байдаг. Хүдөөгэй ажалшадай ажабайдал мүнөө тад ондоо болонхой. Ушар иимэһээ газараа шанаржуулжа, ургасаяа хараа байса дээшэлүүлжэ, адуу малаа үбһэ тэжээлээр, талха таряагаар гүйсэд хангабал, мал ажалай продукци элбэг дэлбэгээр абтаха байна бшуу. Энэмнай хүнүүдэйл аша туһада ошохо ха юм.

Эгээл тиимэһээ совет хүн бүхэн, тэрэ тоодо малшад тус Пленум дээрэ баталагдан абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхые оролдохо ёһотой. Партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ бидэ бүгэдэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ илангаяа дүтэ байна. Газар һайжаруулха хүдэлмэри ябуулхадаа, түбхын түрүүн үһалагдадаг болон хаагдаһан газараа ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэ бидэ гол анхаралаа хандуулха ушартайбди.

«Хээрын нуга сабшалан гуримшуулха гээшэ хойшолуулашагүй хэрэг болоно. Тэдэнэр айхабтар ехэ газар эзэлдэг. Хээрын ногоо абаха энэ ехэ нөөсые тоонгүй байхын аргагүй. Бухы нуга сабшалангай болон бэлшээриин ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие хойшолуулангүй, бухы хүсэ шадалаараа үсэд нэтэрүүгээр эхилхэ хэрэгтэй» гэжэ Константин Устинович Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглэһэн байна. Энэнь бидэнэртэ сэхэ хабаатай. Тиимэһээ хэжэ ябаһан ажалаа шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ, ондоогоор, улам һайнаар, эзэн шэнгеэр хүдэлхэ болонобди.

Бидэндэ, малшадта хамтын зөөри даалгагдажа үгтэдэг гээшэ. Тэрэниие гарза хоролтодо оруулангүйгөөр, арьбадхан үдхэхэ уялгатайбди. Энэ найдабари харюулха арга боломжо хэндэшье байха ёһотой. Залуу эбэртэ бодо малаа жэлэй дүрбэн сагта адуулха, таргалуулха бэлшээри манда бии. Тэрэнээ гамтайгаар, зүбөөр хэрэглэжэ шадабал, амжалта заатагүй түйлагдаха байна.

Манай ажахын сабшалан, бэлшээри ээтэй болонхой гэхэдэ алдуугүй. Нуга сабшалан дээрэ тусхай оньһожоруулагдамал отрядууд хүдэлдэг. Бэлшээри малшадта даалгагдажа үгтэнхэй. Газараа һайжаруулха талаар совхоз дотор ажал яһала ябуулагдажа байдаг. Теэд бүхы дээрэнь абажа харахада, газар үһалха, хүрьһэнэй шииг нойто з,бөөр хэрэглэхэ, минеральна утэгжүүлгэ оруулха хэмжээнүүд үшөөл һанаһанда хүрэнэгүй. Энэ талаар мүнөө хүдэлмэри ябуулха ёһотойбди.

Хэрбээ бэлшээриингээ үрэжэлтэ талыень һайжаруулаад, тэрэнээ зоотехническэ заабариин ёһоор хэрэглэжэ шадабал, адууһа малаймнай ашаг шэмын хараа байса дээшэлхэ байһаниинь элитэ.

Ушар иимэһээ манай совхозой мал адуулагшад энэ түүхэтэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө өөһэдынгөө хубитануудые оруулалсаха гэжэ бүхы хүсөөрөө урагшаа дабшажа байнхай.

Б. БАТОРОВ,
Хоринн районой Хүрбын совхозой мал адуулагша.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ АЖАЛАЙ ҮДЭР

ТАРЯАШАДАЙ АМЖАЛТА

Бухы ургасаяа хуряажа ...гэд, ороохо тарая, хар... худалдалгаар гүрэн... сум тоосоод, манай кол... Агуу ехэ Октябриин ...алис революциин 67-дохи ... баярые ажалай амжал... тэмдэглээ.

...октябриин 13-да ажа... бүхы бригаданууд таряа... урганые хуряажа ...гэд, тоогууд дээрэ 51 ...га үлүүтэй центнер орсо... оруулаад байгаа. Гектар ...һээ 15 центнер ургаса ...аба. Мүн энэ үдэр 11,2 ...ган центнер тарян бэ...лэй пунктда оруулагда..., гүрэнэй түсэбшье дүүр...эн.

Энэ амжалтада тракторно... ажалай хоёрдохи ...тада (бригадирынь В. Г. ...ов) илангаяа горитой хубита оруулаа. Эндэхид колхоз соогоо эгээн түрүүлэн таряагаа хуряажа дүүргээд, хүршэ бригадынхидтаа, мүн «Родина» колхоздо ошожо туһалалсаа.

Комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ ажахын үнинэй механизаторнуудай нэгэн Прокопий Григорьевич Аносов (хоёрдохи бригадаһаа) эрхимлэжэ гараа. Тэрэ 5250 центнер тарая сохёо. Мүн нэгэдэхи бригадын түрүү комбайнер Иван Савельевич Савельев баһал 5000 центнер ороохо бункерһаа гаргаа.

Ажахын бригаданууд ургасаяа хуряахатаяа хамта, намарай паар хахалха, тарялангай һолоомо суглуулха, ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһэ бэлдэхэ хүдэлмэриие баһал эршэмтэйгээр ябуулаа. Бүхыдөө 1150 гектарта намарай паар хахалагдажа, түсэб үлүүлэн дүүргэгдэв. Гадна бүхы тарялангай һолоомон гол түлэб суглуулагдаад, мүнөө тэрэниие ехэ ехэ һүринүүд болгожо сомохо, малай үбэлжөөнүүдтэ зөөхэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Ойрын үдэрнүүдтэ бригаданууд үрэһэ сэбэрлэхэ, хааха түсэбөө баһал дүүргэхэнь.

Тиигэжэ механизаторнууд мүнөө малай үбэлжэлгэдэ хабаадажа, машина техникээ мастерскойдо суглуулжа, заһабарилгадаа бэлдэжэ байна.

Б. БОГДАНОВ,
Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

Анатолий Михайлович Еронтьев (зураг дээрэ) Хоринн районой Хүрбын совхоздо арбан табан жэлэй туршада механизатораар хүдэлнэ. Үнгэрһэн жэлэй таряа хуряалга дээрэ 9.500 центнер ороохо сохижо, районой чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Харин энэ жэлэй таряа хуряалгада 7 мянган центнер ороохо таряа сохижо, мүн лэ муу бэшэ дүн түйлаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТҮЛӨӨҺЭГҮЙ ПУТЁВКООР

«Ципиканский» совхозой түрүү малшад Ирина Николаевна Растригина, Татьяна Алексеевна Селезнева, Тамара Балмаевна Будаева гэгшэд ажал хэрэгээрээ Баунтынгаа район дотор суутай болонхой. Нүхэр Растригина олон жэлэй туршада социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябадаг хүн юм. Ажалдаа амжалта түйлаһанайнгаа түлөө тэрэ Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденоор, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар шагнагданхай.

Татьяна Селезнева наһаараа хэды залуушье һаа, һү һааха талаар дүршэлтэй һаалишадые холо ахидаг болоо.

Мал ажалай ветеран Т. Б. Будаева мал адуулагшаар үнинэй хүдэлдэг юм. Ажахын суута малшан «районой түрүү мал адуулагша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ оло дахин хүртэһэн намтартай.

Агуу Октябриин хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ амжалта түйлаһанайнгаа түлөө эдэ түрүү малшад СССР-эй ВДНХ-да ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаа.

Л. ДОРЖИЕВА

ШАДАМАРААР ТҮЛЖҮҮЛНЭ

Агуу Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Мухар-Шэбэрэй районой «Забайкалец» совхозой тугалшад Екатерина Богомазова, Валентина Кузнецова, Елена Золотарева, Орлеана Неверова, Ульяна Маковеева гэгшэд амжалта түгэсөөр ажаллаһан байха юм. Эдэнэр даалгагдаһан нарай, залуу малаа гарза хоролтогүйгөөр тэнжээхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулаа. Дүршэлтэй малшадай харууһалжа байһан тугалнууд түргэнөөр тобиржоно, томо болоно.

Жэлэй эхинһээ хойшо тэдэнэр үндэр дүнгүүдые түйлажа ябана. Жэшээлхэдэ, Екатерина Ивановна Богомазовагай даадаг бүлэг тугалнуудай шэгнүүрынь үнгэрһэн хугасаада толгой бүридөө дунда зэргээр сүүдхэдэ 928 граммаар, Валентина Иннокентьевна Кузнецовагай тугалнууд — 926 граммаар нэмэһэн байха юм.

Октябриин һайндэрэй урда тээ эдэ тугалшад ажалдаа иимэ амжалта түйлаһанайнгаа түлөө совхозой дирекциин, партийна организациин, профкомой зүгһөө шанда хүртөө.

Д. ДАРМАЕВ.

«МҮРЫСЭХЭЛ ГҮБДИ»

Николай Петрович Суранов ...оньһон техникэтэй та...һаар үнихэнэй. Тэрэ дүү ...үн Александртаяа хэдэн ...н тракторта, комбайнда ..., арадай баялиг болохо ороохо тарая олохон жэлдэ ...лаашье, хуряагаашье юм. ...лэй жэлнүүдтэ Николай ...рович 4000—5000 центнер ороохо тарая сохижо суглуул... лэ байгаа. Энэ на...шье сентябриин 1-дэ тэрэ ...а баал болгон сабшахаяа ...һан юм. Уданшьегүй уна...һан таряагаа сохижо эхи... бэлэй. Нёдондо жэлэй та... хуряалгада ажахынгаа ...пион болоһон Анатолий ...горьевич Ильковтой ана-ма... мүрысэн хүдэлжэ, тэрэ...гээ урдань орожо шада... бшуу. «Большереченский» ...хозой Истогой отделенидэ ...ряа хуряалга түгэсэжэ, ...шын дүнгүүдые согсолхо..., нүхэр Н. П. Суранов 5481 ...нер ороохо тарая сохижо ...үлһэн байба. Тиигэжэ ...шье ажахынгаа механи...орнуудай дунда бэшэ, ха... районойнгоо комбай...уудай дунда илалта түй... шадаба ха юм.

Ажалай үндэр бүтээсэ түй...һан механизатортай уулза... Исток һуурин хүрэжэ ...

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

«Нижнеангарсктрансс т р о й» трестын 581-дэхи барилга-хабсаралгын поездын коллективтэ габшагай ажалай вахтада жагсаһан комсомолшууд социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Комсомол-залуушуулай эрхим бригаданууд түсэбүүдээ 20—30 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээнь, хэлхээ холбооной байшан барижа байһан Александр Тыерэй, Николай Великиин, Семен Лузянинай хүтэлбэрилдэг монтернуудай бригаданууд бусадай дунда үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхана. Тэдэнэр Дабаан-Северобайкальск гэһэн участок дээрэ хүдэлдэг юм. Түмэр харгын залгаалануудые холбодог монтернууд урдынхидаал эршэмтэйгээр ажаллана.

БАМ-ай түмэр рельснүүдэй зүүн тээшээ холбон табигдахада, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын саг зуура ашаглалгын отделени бүри ехэ ажалтай болобо. Эндэ шэнэ станцинууд, разъезднууд бодхоогдоно, харгын шэнэ участогууд ашаглалгада тушаагдана. Тиигэжэ энэ отделени Витимэй эрье хүрэтэрхи түмэр замые хангаха болобо. БАМ-ай Северобайкальск—Витим гэһэн участогта ашаанай поезднууд ябуулагдадаг болоһоор үнинэй юм. Мүнөө «алтан залгалаа» холбоһоной һүүлээр отделениин коллектив тон богонихон болзорто Ангаракан Витим гэжэ замай участогые саг зуурын ашаглалгада тушаан абаха зорилготой. Зуу гаран километр утатай замай участок һайнаар бэхилэгдэһэн, ажаллаха хүдэлмэришэд бүридүүлэгдэһэн, локомотивна болон вагонно паркнууд бэлдэгдэһэн байха ёһотой. Гэхэтэй хамта мүнөө Северобайкальск—Ангаракан гэһэн харгы дээгүүр Янчуканһаа арадай ажахын ашаанууд ходол шэрэгдэжэ байдаг юм. Янчукан хүрэтэр пассажирска поезднууд саг соогоо ябуулагдана.

«Нижнеангарсктрансс т р о й» трестын саг зуура ашаглалгын отделениин коллектив пассажирнуудые, ашаа зөөхын талаар гол һалбаринуудай жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн байха юм.

Н. ДАГБАЕВ.

Репортаж

ҺАЙШААЛТАЙ

—Мүнөө жэлдэ шэнэ продукци гаргадаг болообди. Жэжэ малай, эбэртэ бодо малай эбэрээр, туруунуудаар 30 тонно холимог белково тэжээл бэлэдхэхэ даабари абаа һэмди. Хэрбээ анхан сагта малай эбэрэй, туруунуудай юрэл хаягдашадаг һаань, мүнөө энэмнай тэжээл болгон болбосоруулагдана. Ноябрь һарын эхеэр һүүлшын табан тонно үйлэдбэрилжэ, уялгаяа дүүргээбди. Гэхэһээ гадна, малай гэдэһэ доторой досоохиие хуурай тэжээл болгожо эхилэнхэйбди. 20 тонно түсэбтэй һэмди. Тэрэмнай дүүргэгдээ,— гэжэ техническэ фабрикадуудай цехэй начальник В. И. Емельяновагай хөөрэхэдэнь, угтамжын асуудал табибабди:

— Хайшан гээд бэлэдхэл ябуулаабта? Тусхай оньһожоруулга хэрэгтэй байгаа бшуу..?

— Уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшоднай бэрхэнүүд лэ даа. Эдээнэйл ашаар шэнэ технологи нэбтэрүүлээбди. Хэд бэ гэбэл, слесарьнүүд Анатолий Иванович Полозов, Анатолий Михайлович Коршунов, Василий Иванович Костинов, Владимир Семенович Семенихин гэгшэд саг үргэлжэл шэнэ юумэ бэдэрдэг, ухашалдаг хүнүүд юм, — гэһэн харюу дуулаа бэлэйбди.

Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай энэ цехэй жэлһээ жэлдэ урагшатай һайнаар ажаллажа байһанай ушар шалтагаан тухай асуугаа һаатнай, Валентина Ивановна заатагүй түрүү хүнүүдээ нэрлээдхихэ. Диилэнхи олониинь ажалай ветеранууд юм. Халаанай мастер В. И. Пономарева, дүршэл ехэтэй оолоһон П. С. Овчинникова, А. И. Полозов, Т. С. Сенных гэгшэд залуушуулда онсолбол, мантан котёлнуудай аппаратчигууд Геннадий Коноваленкэдэ, Виктор Дарагавцевта, бусадташье жэшээ харуулан хүдэлдэг заншалтай. Эдэнэй дундаһаа КПСС-эй гэшүүд **А. И. Полозовой,** В. И. Костиковой хүмүүжүүлхы үүргэ шадабариие онсолон дурдамаар. Хоёр бригада хамтын подрядай аргаар хүдэлмэреэ эмхидхэнхэй.

Юрэдөөл, юрэ хөөрэхын орондо байгша оной юһэн һарын дүнгүүдые дурдая. Хэрбээ энэ хугасаа соо 2430 тонно хуурай тэжээл болон эдеэ хоолдо ородоггүй үлэгдэлнүүдһээ техническэ өөхэ тоһо үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбтэй һаа, энэнь 2638-да хүргэгдэнхэй гэхэ гү, али даабаринь 109,5 процент дүүргэгдээ.

Цехэй продукци гол түлэб Алас Дурна зүг руу —Уссурийск, Хабаровск, Комсомольск-на-Амуре тээшэ эльгээгдэдэг, нютагай предприятинуудта, нэрлэбэл, Харанхын, Шулуутын, Заудинскын холимог тэжээлэй заводуудта абаашагдадаг. Цехэй хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа зохёохы ёһоор хандадаг. Свердловскын, Энгельсын мяханай комбинадуудта хүрэжэ, түрүү дүй дүршэлэй һуралсал гараһан байха юм. Энээнэй удаа мяха-яһанай зүйл үлтилжэ үйлэдбэрилэгдэһэн гурил ашаха хүдэлмэри нилээд хүнгэдхэгдөө һэн.

—Манайшье цехэй ажалай эмхидхэлээр һонирхожо, ондоо тээһээ хүнүүд ерэдэг,— гэжэ Валентина Ивановнагай хэлэхэтэй сасуу гэхээр үүдэн нээгдэжэ, Волжско мяханай комбинадһаа айлшалһан ахамад технолог З. Я. Рассказова хэдэн хүнтэй орожо ерэбэ.

Үйлэдбэриин зарим асуудалнуудые В. И. Емельяноватай зүбшэн хэлсэһэнэй удаа нүхэр Рассказова тэрээндэ хандаа бэлэй:

— Албанай хэрэгээр али олон адлирхуу предприятинуудаар ябагдаа. Ондоо цехүүд тухай хэлэнгүй, танай цехтэ тогтоо һаа, байгуулгынгаа, байрынгаа, ажалай эмхидхэлэй талаар илангаяа һайшаагдаа. Түүхэй эдэй отделениин үйлэдбэриин арга боломжонууд илангаяа ехэ гэжэ ойлгобоб.

Мэргэжэлтэдэй зүгһөө иимэ сэгнэлтын үгтэхэдэ, нээрээшье комбинадай техническэ фабрикадуудай цех оньһожоруулгын, санитарна гуримай байдалаар эгээл һайнуудайнь нэгэн гэжэ тэмдэглэе. Энэ хадаа амжалтын нэгэ арга нүхэсэл болоно бшуу.

Мал үүсэлхэ ниитэ кампаниин үедэ комбинадай, тэрэ тоодо энэшье цехэй хүдэлмэридэ амаралтын үдэрнүүд гэжэ үгы шахуу юм. Үйлэдбэриин энэ онсо шэнжэһээ боложо, эсэһэн, сусаһан шалтагаан бэдэрэгшэдые ушархагүйт. Эгээл энэ үедэ хадаа гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэлтын, үлүүлэн дүүргэлтын бодото хаһа ха юм. «Илалтын 40 жэлэй ойдо — габшагай 40 долоон хоног» гэһэн уряа баримталан хүдэлжэ байһан цехэй түлөөлэгшэд Агуу Октябриин һайндэрэй ойн хүндэлэлые ажалай бэлэгүүдээр угтаһандаа урма баяртайнууд. Үнгэрһэн һарада 21 тонно хуурай тэжээл, 5 тонно техническэ өөхэ тоһо түсэбһөө үлүүлэн гаргагдаа. Нёдондо жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн габьяань мүнөөшье үргэлжэлэлөө олонхой, комбинадай түрүү коллективүүдэй тоодо зандаа ябана бшуу.

«Гол түлэб ногоон, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлнүүдые, мүн эдеэ хоолой промышленностиин үлөөдэһэ хэрэглэжэ, үхэр малаа шахан таргалуулха, атарлуулан бэлшээхэ» гэжэ 1990 он хүрэтэрхи үедэ бэелүүлэгдэхэ СССР-эй Эдеэ хоолой программа соо уншахадаа, «эдеэ хоолой промышленностиин үлөөдэһэ хэрэглэжэ» гэһэн мүрнүүдтэ онсо тогтоод, энээниие бэелүүлхын тула Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта таһалгаряагүй оролдолгын гаргагдажа байһые дахинаа тэмдэглэмээр. Малай тэжээл элбэгээр бэлдэхэ бааза бии болгохо хэрэгтэ энэмнай шухала арга нүхэсэл болоно бшуу. Тиимэһээл саашадаашье тус цехэй хүдэлмэрилэгшэд урдаа табиһан үйлэдбэриингөө зорилгонуудые урагшатай бэелүүлхэнь лабтай.

Иигэжэ эндэхи хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахыһаа абтаһан продукциин зарим хубиие техническэ фабрикадууд, малай тэжээл болгоод, һөөргэнь хүдөө ажахыда бусаажа, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ бодото хубитаяа оруулна гээшэ. Гадна эдеэ хоолдо ородоггүй үлэгдэлнүүдэй, онсолбол, малай эбэр, туруу, гэдэһэ доторой досоохинь хаягдахаяа болижо, гүйсэд болбосоруулагдадаг болоһонинь һайшаалтай, экономическа ехэ удха шанартай гэжэ бодомжологдоо һэн.

Г. ДАШЕЕВА.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ МАТЕРИАЛНУУД

КПСС-эй ЦК-гай 1984 оной октябриин 23-да болоһон Пленумэй материалнууд тусхай брошюра болгогдожо гаргагдаба. Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай информационно мэдээсэл, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Тихоновэй хэһэн элидхэл, КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй «Ороной эдеэ хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор Мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программа тухай», «Колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта шанаржуулагдаһан газарые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэлгые хангаха хэмжээнүүд тухай», «Колхоз, совхозуудай ба гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудай балансһаа ажахынууд хоорондын мелиоративна түхеэрэлгэнүүдые гүрэнэй ашаглалгын үһанай ажахын эмхинүүдэй балансда дамжуулан оруулха тухай» тогтоолнууд, мүн «СССР-эй габьяата мелиоратор» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Указ тэрээндэ оруулагдаһан байгаа.

Политическэ литературын хэблэл тус брошюрые барлажа гаргаба.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум тогтооно гэбэл:

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын арбадахи зарлалай Верховно Соведэй арбадахи сессиие 1984 оной декабриин 5-да Москва хотодо зарлаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 оной
ноябриин 2.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

«РСФСР-эй ОЙ МОДОНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Ой модоной, целлюлозо-саарһанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин талаар габьяатай байһанайнь түлөө, олон жэлдэ үнэн сэхээр хүдэлһэнэйнь түлөө **«РСФСР-эй ой модоной промышленностиин габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Борисов Иван Андреевичтэ — Хандагайн леспромхозой автомобилиин жолоошон.

Гришкин Сидор Ильичтэ — Байгалай леспромхозой директор.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 оной ноябриин 6.

ПАРТИИН ГОЛ ЗОРИЛГО

«Пропагандистын справочник» барлагдан гаргагдаба. КПСС-эй болон совет арадай гол зорилго болохо хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгада, арадай ажахын түйлалтанууд болон хараа замуудта зорюулагдаһан тоо, баримтануудтай материалнууд жэл бүри гарадаг энэ ном дотор үгтэнхэй. Мүнөөнэй шатадахи үзэл сурталай тэмсэлэй, буржуазна үзэл суртал болон идхан номнолгодо эбсэшэгүй үзэл хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүд, парти, правительствын тогтоолнууд тухай богони мэдээсэл справочник дотор хэблэгдэнэ.

Политическэ литературын хэблэлээр ном барлагдан гараа.

(ТАСС).

ДЖАВАХАРЛАЛ НЕРУ ТУХАЙ ФИЛЬМ

Советскэ Союзай ба Индиин экранай уран бэлигтэнэй буулгаһан баримтата кинотрилоги дотор Джавахарлал Неругэй ажабайдалай, ажал ябуулгын хуудаһанууд һэргээгдэнхэй. Олониитэ тэрэниие ноябриин 5-да Москвада хараба.

Дж. Неругэй зохёолнууд («Намтар» болон «Индиие нээлгэ»), тэрэнэй бэшэгүүд, хэлэһэн үгэнүүд сценариин үндэһэ һуурида табигдаһан байгаа. СССР-эй, Индиин ба бусад гүрэнүүдэй архивуудай фонднуудһаа баримтата кинокадрнууд, фото-зурагууд үргэнөөр хэрэглэгдээ.

Эхэ оронойнгоо бэеэ дааһан байдалай түлөө энэдхэг арадай тэмсэлэй түүхэ, социальна шэнэдхэн хубилалтануудай замаар залуу гүрэнэй дабшаһан түрүүшын алхамууд тухай кинотрилогиин фильмүүд хөөрэнэ. Советскэ Союзтай харилсаагаа али бүхы талаарнь хүгжөөхын түлөө тэмсэдэг, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис ороной экономическа ба соёлой байгуулалтын дүй дүршэлые шудалхые, хэрэглэхые уряалдаг байһан Дж. Неругэй нэрэтэй тэдэ холбоотой юм. Агуу ехэ хоёр арадай хани барисаан дэлхэйн гол шухала асуудалнуудта, тэрэ тоодо эб найрамдалые хангаха, бэхижүүлхэ асуудалда һайнаар нүлөөлдэг байгаа, мүнөөшье нүлөөлнэ гэжэ Неругэй хэлэһэн үгэнүүд экран дээрэһээ соностоно.

Эсэгэ тухайдаа дурсан доноглоһон Индира Гандиин хөөрөөн үгтэнэ. Нёдондо жэл тэрэ буулгабариин бүлэгтэ энэ интервью үгэһэн байгаа.

Совет режиссер Ю. Альдохин болон энэдхэг режиссер Шиам Бенегал «Неру» гэһэн кинотрилогиие буулгаһан байха юм. СССР-эй «Центрнаучфильм» болон Индиин «Фильмз дивижн» гэжэ киностудинүүд тэрэниие буулгаба.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Авиацида олон жэлэй туршада һайнаар ажаллаһанайнь, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө түрэһөөр 80 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, тусхайта пенсионер Дмитрий Иванович **Волковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын авиационно заводой инженер Николай Павлович **Поповто Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Буряадай АССР-эй культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

* * *

Олон жэлэй туршада научна ажал ябуулһанайнь, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай директорэй орлогшо Александр Михайлович **Емельяновые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Республикын партийна, совет болон комсомолой организацинуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Хэблэлдэ гүрэнэй нюусануудые хамгаалха управлениин начальник Василий Гумпылович **Гумпыловые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

* * *

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Баргажанай районой Уланай колхозой ахамад агроном Дугар Сангадиевич **Баторовта Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Буряадай АССР-эй габьяата агроном** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

* * *

Республикын партийна, совет болон ажахын органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, тусхайта пенсионер Раднай Николаевич **Яковлевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЭМХИДХЭХЫ, ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҮҮРГЭЕЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэл дүүрэхэ дүтэлжэ байна. Ургаса хураалгын хүдэлмэри түгэсэжэ, үбэлжэлгын харюусалгатай хаһа эхилбэ. Ажахын коммунистнууд, мэргэжэлтэд үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар хэмжээ ябуулганууды хараалаад, тэдэнэй амжалтатай бэелүүлгэдэ тула оролдожо байнхай. Ниитэдээ малай үбэлжэлгые хэр зэргэ үнгэргэнэбди, һүүн хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ болон гүрэндэ худалдаха талаар байгаашье, ерэхэшье жэлэй түсэбүүдэй дүүргэлтэ дулдыдаха ха юм.

Совхозоймнай партийна организаци эдэ асуудалнуудые сэх үргэлжин хиналта доро абанхай. Юуб гэхэдэ, илангаяа мал ажалдамнай тохёолдоһон байдал сэдьхэлымнай ханаажа лашье үгы даа. Тиимэһээ бидэнэр, коммунистнууд, энэ талаар бии байһан нэмэлтэ нөөсэнүүдые, арга боломжонуудые шүүмжэлхы ёһоор хаража үзөөд, адууна малай ашаг шэмые али болохоор дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсөө шадалаа элсүүлхэ гэжэ оролдонобди.

Һүүлэй гурбан жэл соо ажахымнай таряалан, сабшалангуудһаа муу бэшэ ургаса хурлагдаа, малнай тэжээлээр һайнаар хангагдаг болонхой. Юрэнхыдөө, энэ һалбаримнай горитой ашаг оло үгэдэг болоо. Ахамад агроном С. М. Монхоевой хүтэлбэрилэл доро газарай үржэл дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэнэ. Газарай хүрьһэ хамгаалха гурим нэвтэрүүлэгдэнэ. Районой орон байдалда дадхаагдаһан шэнэ «Бурятская-34», «Бурятская-79» сортын үрэһэнүүдээр түүдэй хангагданхайбди. Таарамжатай севооборотууд хэрэглэгдэнэ болоо. Шадамар бэрхэ механизатор, луговодуд олошоро. Баруун Оронходо, Олзондо сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха, олон жэлэй ногоо тариха ехэ хүдэлмэри дүүргэгдэбэ. Эдэ хэмжээнүүдэй эсэстэ ороохо таряанай ургаса дэшэлжэ, адууна малнай гүйсэд тэжээлээр хангагдаһан болонхой.

Байгша ондо сагай уларилай таарамжагүй байбашье, манай механизаторнуудай оролдолгын ашаар таряалан дээрэһээмнай 41 мянга гаран центнер ороохо хурааһан гэхэ гү, али гектараһаа дундаар 11 центнер абтаа. Шэниисын ургаса эгээл дүүргэжэ байжа, гектарай 14,23 центнерэ хүрөө. Тиигэжэ ороохо үйлэдбэрилгэ болон гүрэндэ худалдаха байгша оной үүргэ, бүхы табан жэлэйшье түсэбүүд сум дүүргэгдөө. Хартаабха, овощ ургуулагшадай дүнгүүд мүн лэ урмашамаар.

18970 центнер түсэбтэй үбһэ хуряагдаабди. Нөөсэлһэн тэжээлнай нилээд ехэ, шанаршье хараа һайн. Иимэ тэжээлтэй үбэлжэлгэдэ оруулжа байгаад, муу дүнгүүдые туйлаха ямаршье эрхэгүйбди. Коммунист А. Г. Цыремпиловэй толгойлдог оньһожоруулагдамал звеногой гэшүүд 13818 центнер үбһэ хуряагаа гэхэ гү, али энэнь бүхы совхозой бэлдэһэн үбһэнэй хахадынь шахуу болоно ха юм. Звеногойнь бүридэлдэ оройдоол дүрбэн хүн хүдэлөө. Юрэдөө, коммунист Цыремпилов даалгаһанаа ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандажа, жэл бүри тогтууритай һайн дүнгүүдые туйлана бшуу. Звеное даагша байһан хажуугаар тэрэмнай үшөө луговодой уялга дүүргэдэг юм. Мүнөө тэрэ даалгагдаһан 207 гектарһаа дунда зэргээр 46 центнер үбһэ абанхай.

Гэхэ зуура силос, сенаж дараха, витаминтай ногоон гурил татаха түсэбүүдээ дүүргэгүйнэй халагламаар. Сенаж дарагдаа гээдэжэ эхилээбди. Силос дарагдаашье транспортын дутагдалһаа болоод, нилээд удаадаг, нэгэ нүхэ дүүргэжэ болзор сахигдадагүй байгаа. Мүн ургасын байгаашье, ороохо таряанай, үбһэ тэжээлэй өөрын үнэ сэнгэй дээшэлһэнэйшье харамтай байна. Органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые дутуу оруулнабди. Мэргэжэлтэд, механизаторнуудай дурдагдаһан эдэ дутагдалнуудые усадхаха түсэбтэ тэжэн жэлэй үгэсхэжэ жэлдэ хүсэ шадалаа элсүүлхэ уялгатай.

Газар таряалангаймнай яhала ашаг үрэтэй байхадань, мал ажалнай хэдэн жэл соо гарза хохидолһоо гарахаа болишонхой. Үхэр, хонидой тоо толгой түсэбһөө үлүү гарадаг юм, үнеэдэймнай тоо түсэбтэ хэмжээндэ хүрэнэгүй. Илангаяа эхэ хонид олоор дуталдана. Түсэбэй ёһоор 8000 байха ёһотой, 6114 лэ хонид тоологдоно. Байдалшье малаймнай ашаг шэмэнь өөдэгүй. Тингээдшье абаhан түл түрэсэе, ехэ малаа урда жэлэйхиһээ бүри олоор гарзада оруулнабди. Юрэнхыдөө, хонин ажахын нэгэл хэмжээ тоотошонхой. Толгой бүрэһөө оройдоол 3 килограмм ноохой хайшалагдана. Тушаадаг хонидоймнай шэгнүүр үшөөл бага.

Тэжээлээ элбэг байбашье, залуу үхэр шахан таргалуулха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Байгша оной эхинһээ түсэбэй ёһоор 3280 центнерэй оронда мнил 1837 центнер нэмэлтэ шэгнүүр абтаа. Гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб мүн лэ хүндэшэг байдалда оронхой.

Һү үйлэдбэрилхэ болон гүрэндэ худалдаха ябадал ахамхын хүдэлмэриие тодорхойлдог гол баримта гээшэ. Энэ талаараа ургарха юумэнэй хомор. Ушарынь хадаа, зундаа болон үбэлжэлгын үедэ горитой хэрэгтэй ашаг шэм олоогүй үедэ гарза хохидол ехэ. Зүйлэгүй үедэ үбэлжэлгэдэ хамаатай асуудалнууд бүри бага анхаралда абтана. Үбэлжэлгэдэ мэргэжэлтэдһээ эхилээд, малшадай хариуусалга, бэлэн байдал горитой бэшэ. Манай малшадай хэдэн гэшүүд зуданай, хүйтэнэй үедэ гарза гаргадаг. Мал үедэ эрхим ашаг шэм абахаа арга дутана. Эндэ ахамад зоотехник Б. Е. Доржиев, ахамад ветврач Г. Г. Нимацыренов, бусад зооветмэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табихаар болоо.

Үбэлжэлгээ эмхитэйгээр үнгэргэхын тула совхозоймнай партийна организациин хараалһан хэмжээ ябуулганууд тухай дээрэ тэмдэглээ һэмди. Тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхын тула бүхы жэлэй баланс, мүн hapa һараар болон үбэлжэлгын бүхы үедэ тэрэнээ хубаарилгын рацион табиха хэрэгтэй. Тэжээл гаргашалгын нормо сахиха талаар малшан бүхэндэ эрилтэ табиха.

Мал ажалда тохёолдоһон хангалтагүй байдал заһахын тула партийна организациин һүүлэй үедэ горитой оролдолго гаргаха зэргэтэй болоно. Нэн түрүүн хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй харюусалгаа дэржэ, үйлэдбэрилгын технологи, ажалай эмхидхэл һайжаруулха талаар үүсхэл гаргаха улатай гэжэ һаяхан үнгэрһэн совхозоймнай партийна организациин тоосоото-һунгалтын суглаан дээрэ онсо тэмдэглэгдээ. Совхозой экономическа албанай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэй. Тэрээнгүйгөөр үйлэдбэриин эмхидхэл болон ашаг үрые яашье һайжаруулжа шадахагүйбди.

Тэрэшэлэн манай партийна бюрогой хүн зоной дунда ябуулдаг политическэ, эмхидхэлэй, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлэнгүй үйлэдбэриингөө хэрэгүүдые һайжаруулжа шадахагүйбди. Энэ талаар дутагдалнууднай үшөөл олон. Тиимэл хадаа архиншад, журам хазагайруулагшад, хуули эбдэгшэд Оронгодомнай бии байһаар.

Бүхы хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд хүмүүжүүлхы үүргэеэ бодотоор мэдэрнэ гэхын аргагүй. Манай партийна организацида 15 агитатор, 7 политинформатор, 8 лектор, 6 пропагандист тоологдодог юм. Энэмнай бага бэшэ хүсэн гээшэ. Илангаяа үбэлжэлгын үедэ тэдэнэй оролдолгоһоо олон юумэн дулдыдаха болоно. Эдэмнай бүхы малай байрануудаар хубаарилагданхай. Һарадаа нэгэ дахин агитатор, политинформаторнуудтай семинар үнгэргэгдэнэ. Ерэхэ жэлдэ манай эдэбхитэд үбэлжэлгэ үнгэргэлгые хангахын хажуугаар партиингаа XXVII съездые угтуулан, совет арадай агууехэ Илалтын 40 жэлэй ой угтуулан, бэлэдхэл ябуулха болоно. Политическэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрхэ эдэ үйлэ хэрэгүүдые хүн зонойнгоо ажалай эдэбхи үүсхэлые улам дээшэлүүлхын тула хэрэглэхэ шухала,

Партийна бюрогой бүридэлдэ һунгагдаһан гэшүүд үнгэрһэн тоосоото үеын туршада өөһэдынгөө уялгануудые дүүргэжэ байгаа. Теэд энэ үедэ ушарһан дутуу дундануудһаа тобшолол хэжэ, шэнээр һунгагдаһан нүхэднай мал ажалаа һайжаруулха гол зорилгые саг үргэлжын хиналта доро байлгаха ёһотой. Тэрэниие амжалтатайгаар дүүргэхын тула хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдһээ эхилээд, малшад, механизаторнууд хүрэтэр булта ажалайнгаа журам шангадхаха, харюусалгаяа дээшэлүүлхэ уялгатайбди. Юрэдөө, хүсэд хүрэхэ тэжээлтэй байгаад, малаа һайнаар, эзэн ёһоор харууһалжа юундэ ядаба гээшэбибди? Илангаяа хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд эмхидхэхы, хүмүүжүүлхы үүргэеэ али болохоор дээшэлүүлхэ болоно. Эгээл иимэ эрилтэ хүдөөгэй партийна организацинуудай урда КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум табяа ха юм.

Ч. РИНЧИНОВ,
Улаан-Үдын районой Оронгын совхозой партбюрогой секретарь.

ҮДЭР БҮХЭНӨӨ — ҮНДЭР УРГАСАДА

ҮРЭҺЭН СЭБЭРЛЭГДЭНЭ

Байгша ондо «Эрдэм» совхозой таряашад ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудые хуряажа абаха түсэбөө дүүргэжэ шадабагүй. Энэ ямар шалтагаанһаа болооб гэхэдэ, газар таряалан эрхилэлгэдэ дутагдалнууд үшөөл бии байһаар. Нэн түрүүн агротехникые хазагайруулһанһаа, тарилгын болзор унжагайруулһанһаа, үрэһэ хүрэнгэеэ муугаар бэлдэһэнһээ эдэнэр мүнөө жэлдэ хараалһандаа хүрэжэ бираагүй. Тусхайлбал, Түгнын таряашад энэ жэлдэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 14 центнер ургаса хуряаха түсэбтэй һаа, харин оройдоол 7 центнер ороохо суглуулжа абаба.

Һаяхан тус ажахын таряалан дээгүүр ябахадаа, ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һууриин хэр зэргэ табигдажа байһаарнь һонирхоо һэмди. Тэдэнэр 1985 оной ургасада мүнөө түбэй тоог дээрэ 5 мянган центнер шэниисын, 800 центнер хара таряанай, 3000 центнер обёосой, 300 центнер ешмээнэй, 167 центнер горохой үрэһэ хаагаад байна.

Эндэ агроном-семеновод Галина Михайловна Максимоватай уулзажа, ажал хэрэгээрнь һонирхобобди.

—«Муу үрэһэнһөө һайн ургаса хүлеэлтэгүй» гэжэ таряаша зон үнинһөө хойшо хэлсэдэг. Энээн тушаа юу хэлэхэ байнат?—гэһэн асуудалда ажахын мэргэжэлтэн:

—Зүб лэ даа. Арад зоной урда сагһаа хойшо хэлэдэг сэсэн мэргэн үгые аргагүй зүб гэжэ һанагшаб. Һайн, шэлэмэл сортын эрхим шанартай үрэһэ хүрэнгэһөө ямаршье уларилтай сагта тогтууритай ургаса абтадаг ха юм. Тиимэһээ таряашад ургаса хуряалгаяа дүүргэһээр лэ ерэхэ жэлэйнгээ зорилгые хараалдаг гээшэ. Нэн түрүүн үрэһэ хүрэнгэеэ саг соонь сэбэрлэхэ, наринаар хадагалха хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулха ёһотой. Мүнөө энэ талаар яһала ажал хэгдэжэ байнхай. Отделени, бригада бүхэндэ үрэһэ хүсэдөөр хааха хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа, — гэжэ тобшохоноор харюусаба.

Һүүлэй үедэ тус ажахы сагай уларилһаа боложо, нилээд ехэ үрэһэ хүрэнгэ гүрэнэй нөөсэһөө, республикын бусад ондоо ажахынуудһаа худалдан абажа, тарилгаяа хэнэ. Иимэ эрхэ байдалда хаанаһаа һайн ургаса абтахаб даа. Эдэ бүгэдэдэ эсэс табихын тула совхозой таряашад мүнөө хүдэлжэ байнхай. Газар таряалангаа зональна системын гуримаар эрхилхэ, хамтын подрядта орохо гэхэ мэтэ түрүү онол аргануудые хэрэглэжэ эхилһэншье һаа, энэ жэлэй эрхэ байдалһаа боложо, мүртэй ургаса абажа шадабагүй.

Мүнөө хаагдаһан 167 центнер үрэһэнэй горох хуу сэбэрлэгдэжэ дүүрэбэ. Мүнөө обёос сэбэрлэгдэжэ захалба. Энэ харюусалгатай хүдэлмэриие ороохо хатаадаг, арилгадаг пунктые даагша, механик мэргэжэлтэй Елизар Михайлович Варфоломеев эрхилнэ. Тэрээндэ Сергей Бурлаков хамһалсадаг юм. Нүхэр Варфоломеев энэ ажалда аяар 40 гаран жэлэй туршада хүдэлжэ, нилээд баян дүй дүршэлтэй болонхой. Мүн эдэнэртэ һаяда конторын МТМ-гэй хүдэлмэрилэгшэд, совхозой мэргэжэлтэд туһалалсажа эхилээ. Ингэжэ тэдэнэр үрэһэ сэбэрлэхэ харюусалгатай хүдэлмэреэ ноябриин 1 болотор гүйсэд дүүргэхээр хараална.

Совхозой түбэй тоог дээрэ хи сэбэрлэдэг түхеэрэмжэнүүд һаадгүйгөөр хүдэлхэгүй нэ. Энэ хэрэгые Елизар Михайлович жэнэшэдгүйгөөр ябуулдаг юм.

—Һаяшаг сэбэрлэжэ хадагалагдаһан үрэһэнэйнгөө шанарые шалгахаяа түрүүшынхие парти үрэһэнэй инспекци абуулаа һэмди. Эдэнэймнай үрэһэ дүнгүүдынь мүнөөдэр ерэхэ ёһотой. Манай һанамжаар хаагдаһан үрэһэнэймнай шанарынь һайн байхал даа,—гэжэ Г. М. Максимова найдангяар хэлэһэн.

Д. ДОНДОКОВ,
Мухар-Шэбэрэй район.

ЖЭЛЭЙМНАЙ ТҮСЭБ ДҮҮРЭХЭ ОЙРТОО

Агуу Октябриин һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалис мүрысөөн манай Оймором совхозой таряашад, малшадай дунда үргэнөөр дэлгэрээ бэлэй.

Байгаалиин уларилай хэды таарамжагүй байгаашье һаань, таряашаднай хамта дээрээ 40 мянган центнер ороохо таряа суглуулжа, 4560 центнерыень гүрэндэ тушаагаа. Таряа хуряалгада залуу механизатор Николай Бархатов ажалай үндэр бүтээсэ туйлажа, совхозойнгоо чемпион болоо юм. Тэрэ гурбан мянга гаран центнер ороохо таряа сохёо. Дүршэлтэй механизатор Иван Степанович Лобановай хүтэлбэрилдэг хартаабхашадай звеногойхид 21 мянган центнер хартаабха суглуулжа, 10170 центнер эрхим шанартай хартаабхын ургасын дээжые гүрэндөө тушаагаа. Хартаабхашад Василий Петрович Ермаков, Николай Андреевич Клочихин гэгшэд һайнаар хүдэлжэ гараа.

Малшадай коллективүүдэй дунда Дулаанай һүнэй фермын коллектив эрхимлэһээр. Эндэхи һаалишад сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха, байгша оной түсэб даабаринуудые Агууехэ Октябриин һайндэрэй урда дүүргэжэ шадаһан алдартай.

Октябрина Никитична Майорова, Иннокентий Александрович Амараев, Надежда Жимбиевна Тумурсева гэгшэд социалис мүрысөөнэй манлайда дабшанад. Тэдэнэр энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө гурбан мянгаһаа дээшэ килограмм һү һаажа, «гурбан мянгатанай клубай» гэшүүд болохо хүсэлэнтэй.

Мүн Оймором һүнэй фермын һаалишад Татьяна Ивановна Горбунова, Валентина Прокопьевна Нелюбина гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгарна. Совхознай энэ жэлдэ гүрэндөө 10 мянган центнер һү худалдаха түсэбтэй юм. Мүнөө үедэ 9769 центнер худалданхайбди. Жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 18-най үдэр дүүргэхээр хараалнабди.

Тарян болон мал ажалда амжалта туйлаһанай түлөө манай таряашадта, малшадта байгша оной гурбан кварталай дүнгөөр КПСС-эй райкомой, арадай депутадуудай районно Соведэй болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай райкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагданхай.

КПСС-эй ЦК-гай Октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө хубитые горитойхоноор оруулхын тула манай совхозой таряашад, малшад урма зориг ехэтэйгээр ажаллана.

С. ВТОРУШИН,
Кабанскын районой Оймором совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

ВЛКСМ-эй гэшүүн Валентина Холмогорова Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын эгээл томо оёдолой цехэй гурбадахи конвейертэ хүдэлхэдөө, үетэнэйнгөө дунда онсо шалгарна.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Холмогорова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ОРОЛДОСОТОЙГООР АЖАЛЛАНА

«Бурятсельхозмонтажкомплект» нэгэдэлэй нүүдэл гурбадахи колонныи коллектив Сэлэнгын райондо хүдөө ажахые оньһожоруулха түхеэрэлгэнүүдые хабсаргаха арбан һарын түсэб табан процентээр үлүүлэн дүүргэбэ. Илангаяа ехэ хүдэлмэри Ноёхоной, Харганаагай, Жаргалантын ажахынуудта хэгдэбэ. Гагнуурша-хабсаргагшад А. Н. Русанов, В. Калашников, электрослесарь Д. К. Семенов гэгшэд оролдосотойгоор ажаллана.

Н. ДЫМБРЫЛОВ.

ХҮДЭЛМЭРЕЭ УЛАМ ҮРГЭДХЭХЭБДИ

Эдэ үдэрнүүдтэ Мухар-Шэбэрэй районой таряашад, механизаторнууд, агротехническэ албан абьяас ехэтэйгээр ажаллажа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи шиидхэхы жэлэйнгээ түсэб болон социалис уялгануудые сүм дүүргэхэ, бүхы табан жэлээ амжалтатай түгэсхэхэ гэжэ оролдожо байнхай. Энээндэ гэршэнүүд олон. «Искра», «Родина», «Коммунизм» колхозуудай тарян ажалай хүдэлмэрилэгшэд жэл бүхэндэ тогтууритай баян ургаса хуряажа, ажалай үндэр дүнгүүдые туйлана.

Коммунис партиин XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ нангин хэрэгтэ һаяхан боложо үнгэрһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ, зүбшэл заабаринууд бидэнэрые бүри ехэ туйлалтануудта зоригжуулна бшуу.

Ороной Эдеэ хоолой нөөсэнүүдые тогтууритайгаар ехэ болгохо зорилгоор мелиорациин, шанаржуулагдаһан газарые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгын удаан болзорой программын хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, орон дотор эдеэ хоолой зүйлнүүдые бүри ехээр, тогтууритайгаар абадаг болохо хэрэгтэ шиидхэхы һуури ээлхэ байһаниинь элитэ. Энэ шухала удха шанартай түүхэтэ материалнуудтай колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд, механизаторнууд танилсажа, урма сэдьхэлээ баясана.

«Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда эрхилхэ баатай бологдоно гэжэ таанад һайн мэдэнэт. Таряанай газарай ехэнхи хубиинь байгаалиин сагай уларилай таарамжагүй эрхэ байдалтай, ган гасуурта дайрагдадаг нютагуудта оршоно. Иимэ эрхэ байдалда тогтууритай һайн ургаса абадаг болохын тула сагай уларилай мууһаа хүдөө ажахын хохидолые шадаал һаа, бага болгохо хэрэгтэй» гэжэ К. У. Черненко онсолон тэмдэглэһэн байна. Энэ тон зүбөөр хэлэгдэнхэй. Эгээл манай нютагай эрхэ байдал сагай уларилһаа сэхэ дулдыдадаг. Байгша оной хабар, зуниинь ехэл хүйтэн байһан дээрэһээнь районой таряашад һанаһандаа, зориһондоо хүрэжэ шадабагүй. Хабарай тарилга агрономическа хаһа болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэгдөө һэн. Теэд ургасынь гарасань, удаань эдеэшэхэ хэрэг нилээд удаашаршоо. Һүүлээрнь таряа хуряаха сагай хүрэжэ ерэхэдэ, ходо нойтон орожо, һаад ехээр ушаруулаа. Эдэ бүгэдэ манай түсэбэй дүүргэлтэдэ хохидол нилээд тохёолдуулһан байха юм.

Шухала удха шанартай, холын хараатай программа дотор һайжаруулагдаһан газарые үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, түбхын түрүүн уһалагдадаг газарые ашагтайгаар хэрэглэхэ тушаа гол анхарал хандуулагданхай. Орон дотор энэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Манай районой байдал дээрэһээ абажа харахада, шанаржуулан һайжаруулагдаһан газарһаа тогтууритай ургаса хуряагдадаг. Ушар иимэһээ бидэ байгша онһоо эхилжэ, газараа һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхабди, мелиоративна барилгын хэмжээе дээшэлүүлхэбди.

Газар таряалан шанаржуулан һайжаруулгые хүгжөөхэ удаан болзорой программые ажахын-политическэ эгээл шухала зорилго гэжэ ойлгоод, районой тарян ажал эрхилэгшэд эдэ үдэрнүүдһээ хүдэлмэреэ партиин табиһан хараа шугамаар ябуулжа эхилбэ.

И. КРИВОГОРНИЦЫН,
Мухар-Шэбэрэй районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад агроном.

Совет орон дотор

ПТУ-да ЭСТЕТИКЫН ХЭШЭЭЛНҮҮД

АШХАБАД. Хонхо жэнгүүржэ, электромонтернуудые, полиграфистнуудые, радиооператорнуудые бэлдэдэг Ашхабадай техническэ мэргэжэлэй 8-дахи һургуулиин һурагшад ородой классическа уран зурагай түүхын хэшээлдэ орбод. Класс соонь заншалай схемэнүүд болон приборнуудай оронда уран зурагууд үлгөөтэй.

— Мүнөөнэй хүдэлмэришэн түгэс мэргэжэл шадабаритай байха бэшэ, харин оюун ухаанайнгаа талаар баян байха зэргэтэй,— гэжэ һургуулиин директор М. Караев хэлэнэ. —Тиимэһээл занятинуудай расписанида эстетикын хэшээлнүүдые оруулһан байгаабди. Театр болон кино, уншалгаһан номууд ба музейнүүдээр экскурсинууд хадаа уран һайханай талаар хүмүүжүүлгын арга хэрэгсэлнүүд болоно.

Ашхабадай болон бусад хото городуудай хэдэн арбан һургуулинууд болон СПТУ нуудта эстетикын хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ.

МЕТАЛЛУРГНУУДАЙ ГАБШАГАЙ ВАХТА

ЛИПЕЦК. Новолипецкын Ю. В. Андроповой нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай 1-дэхи доменно пешэнэй коллектив Октябриин һайндэрые ажалай бэлэгүүдээр угтаба. Эндэ жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 11 мянган тонно шэрэм хайлуулагдаа. Һайндэрэй урдахи социалис уялганууд болзорһоо урид дүүргэгдээ юм.

Эндэ табин жэлэй саада тээ, 1934 оной ноябриин 7-до предприятиин түүхэдэ түрүүшынхэе булад хайлуулжа эхилһэниинь гүнзэгы удхатай. Автомадаар хангагданхай металлургическа комплекстэй тай зэргэлээд хүушанай доменно пешэн һүрөөгүйгөөр харагдадаг. Мүнөө һалбариин түрүү предприятида булад хайлуулха һалгаряагүй хайлуулха түхеэрэлгэнүүд, хүсэ ехэтэй прокатна станууд хүдэлдэг. Зургадахи доменно пешэн ашаглалгада оруулагдаа. Эрдэм техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын һүүлэй туйлалтанууд тэрээндэ хэрэглэгдээ юм.

ПРОЕКТЭЭР ХАРААЛАГДАҺАН ХҮСЭНДӨӨ ХҮРГЭГДЭБЭ

ЧЕРЕПОВЕЦ (Вологодско область). Ороной шэрэм хайлуулгын эгээл үнинэй агрегатуудай нэгэн — Череповецкэй металлургическа комбинадай дүрбэдэхи доменно пешэн проектээр хараалагдаһан болзорһоо гурбан һараар урид проектээр хараалагдаһан хүсэндөө хүргэгдэбэ.

Заһабарие эрхим шанартайгаар хэһэнэйнь ашаар шэнэлэгшэд шэнэдхэн заһагдаһан агрегадые графигһаань урид шалан хүдэлгэжэ эхилээ юм.

ҮЕ САГАЙНГАА ЭРИЛТЭДЭ ХҮРЭМӨӨР

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литературын, искусствын ба архитектурын талаар Ленинскэ болон СССР-эй гүрэнэй шангуудые олгодог комитедэй түрүүлэгшэ Г. М. МАРКОВТАЙ хөөрэлдөөн

1984 оной СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олголго хадаа олонациональна социалис соёлые хүгжөөхэ хэрэгтэ литературын ба искусствын ажал ябуулагшадай оруулһан хубитые үнэлэрөөр сэгнэдэг байһанай үшөө нэгэ гэршэ болоно гээшэ.

Энэ жэлдэ манай комитедэй хүдэлмэрилхын урда тээ шухала, ёһотойл түүхэтэ үйлэ хэрэг—СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной байгуулагдаһаар 50 жэлэй ой гүйсэһэн байна. Энэ ушар хадаа совет уран һайханай олон үндэһэтэ интеллигенциин гоё һайхан һайндэр гэжэ тэмдэглэгдээ. Орэнхы дээрээ литература болон искусствын амжалтые бодотоор юун харуулнаб гэхэдэ, арад зоной үзэл бодолые ба оюун сэдьхэлые бүрилдүүлгэдэ үзүүлдэг нүлөөниинь болоно гэжэ ойн баярай пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэр К. У. Черненко тэмдэглээ һэн. Манай партиин ба гүрэн түрын хүтэлбэрилэгшын хэлэһэн үгэнүүд бүхы совет соёл болбосоролдо хабаатай гэхэдэ болохо. Олон ондоо республиканууды түлөөлһэн шэнэ лауреадуудай зохёохы ажал хадаа уран бэлигтэнэй ажабайдалтай холбоотой байһые, социалис реализмын онол арганудта үнэн сэхэ, манай олонациональна соёл болбосоролой үзэл сурталаараа нэгэ үндэһэтэй байһанай гэршэ мүн.

Евг. Евтушенкын «Эжы ба нейтронно бомбо» гэһэн поэмэ литературын талаар шанда хүртэһэн зохёол болоно. Публицистическэ удхатай энэ зохёол соогоо мэдээжэ совет поэт эб найрамдалые аршалан, ядерна дайнай аюулые эсэргүүсэнэ, тэрэниие үүсхэхэ дуратайшуулые уур сухалай үгэнүүдээр балшыса элирүүлнэ. Дайнай хойто үеын бэрхэтэй сагта бага наһаяа үнгэргэһэн үетэнэй түлөөлэгшэ хадаа поэт эб найрамдалые аршалха эрхэтэй.

Мүн лэ үндэр шанда хүртэһэн азербайджан поэт Б. Вагабзаде гэгшын «Бидэ нэгэл онгосо дээрэбди» гэһэн ном соохи шүлэгүүд бодото байдалые философскоор бодомжолһоороо, гол шухала асуудалнуудые табиһаараа илгарна. Бүмбэрсэг дэлхэйнгээ хуби заяан тухай һанаагаа зобоһон манай үеын хүнэй доторой орёо байдалые тэдэ шүлэгүүд харуулна.

Грузин поэт Ш. Нишнианидзе гэгшын «Шэлэгдэмэл» гэһэн ном соо оруулагдаһан зохёолнууд үргэн темэтэй, манай үдэрнүүд тухай, түрэл хизаарайнгаа гоё һайханиие уран гоёор, халуун сэдьхэлтэйгээр зураглан хөөрэһэн байна.

«Шинии уг гарбал» гэһэн согсолбори соо оруулагдаһан Г. Матевосянай повестьнууд болон рассказууд бүхэсоюзна уншагшадта үнинэй хүрэнхэй. Тэдэ зохёолнууд соогоо уран зохёолшо юрын ажалшадай характернуудые тон бэрхээр, нюдэндэ хадуусатайгаар зураглана, хэлэниинь баян, өөрсэ янзатай байба. Энэ жэлдэ шанда хүртэһэн энэ уран зохёолшо түрэл Армениингээ арадай ажал хэрэгүүдэй тууживе зохёогшо болоно.

«Егор Иваныч» гэжэ нэрлэгдэһэн телевизионно баримтата фильм соо мүнөө үеын хүдэлмэришэн хүнэй сэдьхэл бодолой эршэ зориг тухай хөөрэлдөөн болоно. Энэ бүтээл хадаа Кузбассай шахтёрнуудай бригадын түрүү дүй дүршэлэй жэшээ дээрэһээ буулгагдаһан байна. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ энэ зохёол эрхим бүтээлнүүдэй тоодо нэрлэгдэһэн байгаа. Энэ картинынгаа, мүн һүүлэй жэлнүүдтэ бүтээгдэһэн «Хүдөөгэй повестьнууд» гэжэ телевизионно серидэ оруулагдаһан фильмүүдэйнгээ түлөө сценарист ба режиссёр И. Беляев сугтаа ходо хүдэлдэг нүхэдтэеэ хамта үндэр шанда хүртэбэ.

С. Бондарчугай «Улаан хонууд» гэжэ кинодилогиин гол удха хадаа революциин темэ. Американ журналист Д. Ридэй номуудта үндэһэлэн, манай зуун жэлэй эхиндэ Мексикэдэ болоһон революционно хүдэлөөнэй ба 1917 ондо Петроградта болоһон Октябриин Агууехэ үдэрнүүдэй мантан ехэ панорамые режиссёр экран дээрэ зураглан харуулаа. И. Мележэй романай удхаар Белоруссиин кинематографистнуудай буулгаһан «Намаг дээрэхи хүнүүд» гэһэн фильм соо Белоруссиин Полесье нютагта совет засагай илан мандалгын үедэ драматическа орёо үйлэ хэрэгүүдэй болоһон тухай хэлэгдэнэ. Сценариин автор ба режиссёр В. Туров түрүүтэй энэ бүтээлые байгуулагшадай бүлэг баһал шанда хүртэһэн байна. «Оюун бэлигтын эдир наһан» («Узбекфильм» ба «Таджикфильм» киностудинуудай үйлэдбэрилһэн зохёол) гэһэн картина шанда хүртэгшэдэй тоодо оронхой. Сценарист О. Агишев ба режиссёр Э. Ишмухамедов гэгшэд дундада зуун жэлэй үеын Бухара хотын ажабайдалые түүхын талаар тон зүбөөр зураглажа, хүнэй хүн боложо дэгжэхэ хэрэгтэ, эрдэм, искусство ямар нүлөө үзүүлдэг бэ гэжэ агууехэ эрдэмтэ Авиценнын ажабайдалай жэшээ дээрэ харуулһан байна.

Театральна искусствын талаар А. Гончаровой бэлигтэ режиссура ба тэрээнтэй хамта хүдэлһэн актёрнуудай хүдэлмэри шанда хүртэбэ. Тэдэнэр хадаа Вл. Маяковскиин нэрэмжэтэ Московско академическэ театрта «Мценскэ уездын хатан Макбет», «Клим Самгинай ажаябадал», «һураг суу» гэһэн зүжэгүүдые табижа, манай искусствые ялас гэмэ образуудаар, үнгэрһэн үе сагые уран гоёор, бодотоор зураглаһан зураглалнуудаар баяжуулба. Энэ коллективэй табиһан, тиигээд үндэр шанда хүртэһэн А. Салынскиин «һураг суу» гэжэ пьесэ соо революционно уялгадаа үнэн сэхэ байха тухай темэ табигданхай. Ленинградай В. Ф. Комиссаржевскаягай нэрэмжэтэ театрта бүхэлеэрээ табигдаһан А. К. Толстойн түүхэтэ гурбалжан зохёол хадаа совет сценэ дээрэ анха түрүүнэй бэелүүлэгдэбэ гээшэ. Режиссёр Р. Агамирзянай хүтэлбэри доро энэ зүжэгые табиһан коллектив үни үнгэрһэн үйлэ хэрэгүүдые мүнөөнэйхеэр бодомжолон харуулжа, шанда хүртэһэн байна.

Совет дуун гээшэ арадай дунда эгээл ехээр дэлгэрһэн, дуратай зохёолынь болонхой. Энэ жанраар эгээл томо мастернуудай нэгэн — РСФСР-эй арадай артист Э. Колмановский һүүлэй жэлнүүдтэ зохёоһон дуунуудайнгаа түлөө шанда хүртөө. Тэрэнэй дуунууд патриотизмын ба эрхэтэн байһанаа мэдэрэлгын бодолнуудаар, эб найрамдал аршалан хамгаалха хүсэл зоригоор нэбтэрэнхэй, зүрхэнэй дулаахан ольһотойнууд. Молдаавиин ССР-эй арадай артист Е. Дога гэгшын зохёохы ажалда арадай ёһо заншалые гамнан сахиха эрмэлзэлгэ мэдэрэгдэнэ. «Лучафэрул» гэжэ балет соонь, мүн кинофильмнүүдтэ бэшэгдэһэн дуунууд соонь, хүгжэмдэнь илангаяа эли тодоор харагдана.

СССР-эй арадай артистка И. Богачева шэнэ лауреадуудай список соо бии. Өөрын онсо шэнжэтэй, үргэн арга боломжотой хоолойтой дуушан хадаа манай ороной ба хилын саагуурхи оперно болон концертнэ сценэнүүд дээрэ амжалтатайгаар дууладаг байна бшуу. Һүүлэй жэлнүүдтэ бүридэһэн концертнэ программынгаа түлөө шанда хүртэһэн РСФСР-эй арадай артист И. Кобзон совет патриотическа дуунуудые олоной дунда нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулна. Уран бүтээлгын эрхэтэн байһан мэдэрэлынь шэнэ программа соонь эли тодоор харагдаа. Латвиин ССР-эй арадай уран зурааша Д. Скулме гэгшын «Дуун» гэжэ гурбалжан зураг соо «Утаһанууд» ба «Ондо ондоо үе сагай хүнүүд» гэһэн картинанууд соо арадай ажабайдал, революциин үнгэрһэн үдэрнүүдэй алдарта хуудаһанууд зураглагданхай. Һайхан сэдьхэл, эрэлхэг зориг, патриотизм ба нэрэ хүндэ тухай ойлгосонууд эдэ бүтээлнүүд соо һуурияа олонхой. Уран зурааша Б. Джалаловай бүтээһэн «Ургаса хуряалга» ба «Хатарай мүндэлэл» гэһэн монументальна бүтээлнүүдые нарата Узбек орон нютагай һүлдэтэ образ гэжэ харахаар. РСФСР-эй арадай уран зурааша Сидоровэй байгаали зураглаһан зурагууд соо ородой хүдөө нютагуудта, түрэл байгаалидаа дурлал мэдэрэгдэнэ.

Таллин хотодо баригдаһан В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Соёлой ба спортын ордоной архитектура СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэбэ. Р. Карпын хүтэлбэри доро хүдэлһэн коллективэй энэ барилга хадаа Эстониин ниислэлэй түбтэ оршоһон түүхэтэ ансамбльтай нягтаар зохилдоно. Ленинградай далайн вокзалай онсо шэнжэтэй архитектуратай, нютагай талаадань корабельнэ парусуудые һануулһан зурагууд эрдэм шадарай районие шэмэг гоё болгожо харуулна. Энэ комплексые бүтээгшэд архитектор В. Сохин түрүүтэй лауреадууд болоо.

Хүүгэдтэ зорюулһан зохёолнууд соохоо С. Алексеевэй «Баатарнуудай обогууд» гэһэн ном гүрэнэй шанда хүртөө. Эсэгэ ороноо хамгаалһан Агууехэ дайнай шиидхэхы сагай тухай, тэрээндэ хабаадашадай баатаршалгата габьяа тухай уран зурааша өөрынгөө рассказууд соо туужална. Мүн лэ хүүгэдтэ зорюулһан бүтээлнүүд соохоо туркмен кинематографистнуудай бүтээһэн «Эрэ ёһоной хүмүүжүүлгэ» (режиссёрнуудынь У. Сапаров, Я. Сейидов) гэһэн фильмдэ шан олгогдоо. Эдир залуу рагшадые эрэлхэг зоригтой, Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ энэ картина туһалха байна.

Манай ороной үндэр шанда хүртэһэн совет соёлой мастернуудай шэнэ бүлэг зондоо уран бэлигээ, урмашалтай зоригоо бэлэглэжэ, социалис Эхэ орондоо, ленинскэ партидаа халуун дуратайгаар совет хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партиин үнэн туһаламжа болохо бэзэ гэжэ этигэнэб.

(ТАСС).

МҮНӨӨДЭР — СОВЕТ МИЛИЦИИН ҮДЭР

АРАД ЗОНДОО—ҮНЭН СЭХЭЭР

...неөдэр бүхы совет арад ...цнин һайндэрые тэмдэг... байна. Арадай милици ...бидэнэр нэрлэхэ ёһоо... нэрлэнэбди. Юуб гэхэ... жаран долоон жэлэй тур... совет милици ажалшан ...айнгаа аша туһада үнэн ...р алба хэжэ, социалис ...ние нарин нягтаар сахи... байна.

...вет милицийн анхан бии ...лго, саашадаа хүгжэл... В. И. Ленинэй нэрэтэй няг... холбоотой юм. Ёһо гурим ...зн заршам сахиха түрүү... революционно отрядуу... бии болголгодо Ленинэй ...эхэ шабинар, партиин ...эхэ ажал ябуулагшад ...аа оруулалсаа һэн. Ф. Э. ...ржинский, М. И. Калинин, ...В. Фрунзе, Г. И. Петров... болон бусад энэ тоодо ...соно.

...най Буряад ороной ара... милици орёо эрхэ бай... ...эмхидхэн байгуулагдаа ...Түрүүшын милиционер... ...эй нэрэнүүд түүхын хуу... ...нда үлэнхэй. Тэдэнэй дун... алдар суудa гараһан ...гэжэ крейсерэй мат... байһан С. П. Солощенко, ...үүдэй засагай түлөө ...эйгээр тэмсэгшэд П. С. ...ркин, М. Р. Дружинин, ...Суняшкин, А. Ч. Чернец... Т. А. Венедиктов, Н. И. ...ев, Е. Н. Абашеев, И. М. ...ев, Ф. М. Шулунов, Л. Е. ...тов болон бусадые нэр... Совет милици жаран ...он жэлэй туршада Эхэ ...доо, арадтаа, Агууехэ О... ...йн хэрэгтэ алба хэжэ, ал... зам гаталаа. Манай хү... ...рилэгшэд ниитын гурим ...за, социалис болон совет ...ой зөөри хамгаалха талаар ...рилгөө уялгые эрэлхэг зо... ...гойгоор дүүргэжэ ябаһан, ...шье, ябахашье байна.

...оммунис парти болон Со... правительство милициие ...вэхэ, тэрэнэй хүдэлмэри... ...дые революционно бо... дайшалхы уг заншалтай... ...хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ саг ...жын анхарал хандуулжа ...даг. Милициин нилээд олон ...лмэрилэгшэд Совет заса... хүн зоной ажал ба амгалан байдалые хамгаалан, ами наһаа үгэһэн юм. Н. И. Цивилев, В. В. Шишмарев, Д. С. Дагбаев, Г. И. Ивевский, Г. И. Вершинский, М. А. Кушеев, А. М. Шемухана, Ц-Д. Б. Бадарханов, Н. А. Тюрюханова, А. А. Ануев, А. И. Щербаков болон бусадай нэрэнүүд Буряадай милициин түүхэдэ алтан үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Буряадай милициин хүдэлмэрилэгшэд олон алдарта хэрэгээрээ суурхаһан байна. Дайнда хабаадажа, эрэлхэг зориг харуулһанайнгаа түлөө милициин 367 хүдэлмэрилэгшэд орден болон медальнуудаар шагнагдаһан юм. Буряадай дотоодын хэрэгүүдэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд — Советскэ Союзай Геройнууд Г. А. Гармаев, К. В. Оцимик гэгшэд Эхэ ороноо хамгаалан, эрэлхэг зоримгойгоор тэмсээ гэжэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэбди.

Дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ гэмтэ ябадал гаргагшадтай тэмсэлдэ С. П. Полункин, С. С. Перепанов, А. А. Макаров, А. Ф. Таюрский, А. В. Ахмедзянов, Н. Н. Норбоев, И. В. Жильцов болон бусад бүхы хүсэеэ, мэргэжэл шадабаряа зорюулһан гээшэ.

Мүнөө республикымнай дотоодын хэрэгүүдэй органууд КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ниитын гурим сахиха, гэмтэ ябадал гаргагшадтай тэмсэлээ үргэдхэн, областной партийна организацийн хүтэлбэри доро хүдэлмэриингөө үрэ дүнгүүдые һайжаруулха гэжэ оролдоно.

Һүүлэй үедэ уголовно бэдэрэлгын, социалис зөөри үбэршэлэгшэдтэй тэмсэдэг таһагуудай албан нилээд бэхижүүлэгдээ. Тэрэшэлэн участково инспекторнуудэй хүдэлмэри һайнаар эмхидхэжэ, гэмтэ ябадал һэргылхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болоо.

КПСС-эй областной комитедэй шиидхэбэритэй зохилдуулан, дотоодын хэрэгүүдэй министерствын таһагууд ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдөөр, коммунистнууд болон комсомолшуудаар бэхижүүлэгдэбэ.

Милициин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда журам заршам улам һайжаруулха талаар хэмжээнүүд абтана. Тэдэнэй ажал хүдэлмэридөө эдэбхитэй, эмхитэй байхаар, хүдэлмэриингөө ашаг үрые үдэр бүри дээшэлүүлжэ байхаар партийна, комсомолой болон ниитын бусад организацинууд хүдэлмэреэ ябуулна.

Социалис зөөри аршалан хамгаалха, арьбадхаха ябадалда дотоодын хэрэгүүдэй органууд ехэ анхарал хандуулдаг. Энэ талаар арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко иигэжэ хэлээ һэн: «Эдилгэ абаха, үгэхэ, аралжаа наймаа хэхэ, гүрэнэй социалис зөөрие үрихэ болон хулгайлха гэхэ мэтын муу муухай хэрэгтэ эсэс табиха гэһэн зорилго тодорхойлогдоо. Хуули бэхижүүлхын түлөө тэмсэл эрид шангадхаһан байнабди. Хуули ёһо сахидаг органуудай хүдэлмэриие һайжаруулхын, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхын, ниитын эмхидхэл болон журам бэхижүүлхын түлөө тэмсэлые мүн лэ эрид шангадхаһан байнабди».

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлэн, социалис зөөри үбэршэлэгшэдтэй тэмсэдэг албанай хүдэлмэрилэгшэд прокуратура, арадай хиналта болон бусад организацинуудтай хамта гүрэнэй зөөри хулгайлагшадые элирүүлхэ талаар хүдэлмэреэ эдэбхижүүлээ. Энэ талаар милициин хүдэлмэрилэгшэд Н. А. Андреев, В. П. Басов, А. Ф. Имеева, Н. К. Малаханова, А. И. Шамбеев болон бусадай эдэбхи үүсхэлые, урагшатай ябуулгые тэмдэглэхэ шухала. Байгша оной май һарада «Баргажан» ресторанда шэбээлһэн бүлэг хулгайшадай уголовно хэрэг дүүрэһэн юм. Ресторанай директор Неделина, тэрэнэй орлогшо Матюшенко, үйлэдбэриие даагша Баштовая, складые даагша Репина, ахалагша бухгалтер Дегтярева, товаровед Оганесян гэгшэд олон жэлэй туршада элдэб янзын аралжаа наймаа хэжэ, 20 мянган түхэриг мүнгэ «эдиһэн» байба. Тэдэнэр гүрэндэ хамта дээрээ 55 мянган түхэригэй гарза хохидол ушаруулаа.

Республикын Верховно сүүдээр тэдэнэр эрхэ сүлөөгөө хаһагдаа.

Уголовно бэдэрэлгын албанай хүдэлмэрилэгшэд гэмтэ ябадал гаргагшадай заатагүй хэһээгдэхэ, зэмээ амасаха хэрэгые хангаха уялгатай зон гээшэ. Тэдэнэй хүдэлмэриие эдэбхитэйгээр хүтэлбэрилхэдэ туһалха зорилго табидаг байнабди.

Гэмтэ ябадал гаргагшадай хара хэрэгые элирүүлхэ талаар уголовно бэдэрэлгын инспекторнууд Г. Н. Алексеев, Л. А. Степанов, Н. Н. Рогалев, В. А. Науменко, мүрдэгшэд В. М. Суркова, Л. Я. Капсудина, А. Б. Дашиев, С. Я. Шабаев болон бусад амжалта түйлана.

Гэхэтэй хамта, дутуу дундануудшье манай хүдэлмэридэ үшөөшье дайралдаһаар. Хүнэй гэр байрануудһаа элдэб юумэ, автомототранспорт хулууха ябадал үсөөрнэгүй. Тэдэниие элирүүлхэ хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй.

Гэмтэ ябадалые саг дарыдань элирүүлхэ гэһэн шанга эрилтэ мүнөө табигдадаг. Тиихэдэ милициин участково инспекторнууд ехэ харюусалгатай тушаалтад гээшэ. Ажал хэдэггүй хүнүүдтэ, архиншадта, хуули эбдэжэ, гэмтэ ябадал гаргагшадта уридшалан һануулха, участогайнгаа хүн зоной ажабайдалые «шудалха» ниитын гурим сахиха, хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха гэхэ мэтэ олон зорилгонууд табяатай байна. Тэдэнэй эршэтэй, эдэбхи үүсхэлтэ ажалаар гэмтэ ябадал гаргадаг ушар үсөөрнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Байгша ондо Улаан-Үдын Железнодорожно районой Б. Б. Романов, Мухар-Шэбэрэй районой А. Н. Меринов, Баргажанай районой С. И. Манзырев, Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай инспектор В. Н. Никитин гэгшэд «Эрхим участково инспектор» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Дотоодын хэрэгүүдэй органуудта залуушуул олоороо алба хэнэ. Тэдэниие һурган хүмүүжүүлхэ талаар милициин подполковнигууд В. О. Маланов, В. А. Поплевин, В. П. Смигоржевский, милициин майорнууд Ю. А. Баландин, А. А. Воронин, милициин капитанууд И. Ф. Антонов, В. А. Золотоев, В. М. Селихов, милициин старшинанууд А. Г. Мункуев, П. И. Коновалов, Н. А. Березовский болон бусад ехэ оролдолго гаргана.

Гурим сахилгын ниитын пунктнууд элдэб хуули бусa ябадалтай тэмсэлдэ ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Мүнөө 160 тиимэ пункт республика доторнай тоологдоно.

Ниитын гурим сахиха хүдэлмэридэ эдэ зон олооро хабаадана. Арадай 1763 дружинануудта 50 мянган хүн эдэбхитэйгээр хабаадана. Арадай дружинануудай 20 процент коммунистнууд, 60 процентнь комсомолшууд юм. Кабанскын, Железнодорожно, Хойго-Байгалай, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай районуудай арадай дружинанууд жэшээтэ һайнаар хүдэлмэреэ ябуулна.

Арадай һайн дуранай дружинануудай бии болоһоор 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Кабанскын районой арадай дружинануудта Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа һэн.

Залуушуул арадай дружинын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Мүнөө республикадамнай комсомолой 232 оперативна отрядууд эмхидхэгдэнхэй. ЛВРЗ-гэй, мүн багшанарай институдай комсомолой оперативна отрядууд магтуулха ёһоороо магтуулна. ЛВРЗ-гэй комсомолой оперативна отрядай командир Ю. Топский, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай оперативна отрядай командир П. Бороноев, «Ниитын гурим сахиха талаар эрхимээр алба хэһэнэй түлөө» медаляар шагнагдаа.

Тэрэшэлэн авиационно, «Электромашина» заводуудай, багшанарай ба технологическа институдуудай, прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, Сэлэнгын ЦКК-гай, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Зэдын районой Оёорой совхозой болон бусад ажахынуудай арадай һайн дуранай дружинанууд эдэбхитэй ажал ябуулгаараа хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой.

Ниитын гурим эбдэхэ ушартай эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ, социалис хуули наринаар сахиха ябадал хангаха эрилтэ милициин хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй урда табигдана гээшэ. Тиимэһээ арад зондоо үнэн сэхээр алба хэхэ, гэмтэ ябадал гаргаха, хулгайлха, гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, үрихэ гэхэ мэтэ муу муухай ябадалтай эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэжэ, ажалшадай амгалан байдал хангаха гээшэ манай милициин хүдэлмэрилэгшэдэй шухалын шухала зорилго мүн болоно.

Н. БУТУХАНОВ,
республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министр.

АЖАЛАЙ СЕМЕСТРЭЙ ДҮНГҮҮД

АЖАБАЙДАЛ НАЙДУУЛНА

Студентнэрэй отрядуудай ёһо гуримые хэрэглэн, студентнэрэй үйлэдбэриин практика эмхидхэхэ талаар Зүүн Сибириин технологическа институдай дүй дүршэлые партиин обкомой болон ВЛКСМ-эй обкомой бюродо, СССР-эй Минвузда һайшаагдажа, тэрэниие үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэһэн тогтоол нёдондо батлагдаа һэн. Байгша оной зун студентнэрэй отрядуудта хүдэлхэ зуураа, үйлэдбэрич практика гараха шэглэлтэй 267 хүнһөө бүридэһэн студентнэрэй арбан нэгэн отряд ВСТИ-дэ байгуулагдаа. Тиигэжэ энэ талаар зарим тэды дүй дүршэл бии болоо.

Жэшээлхэдэ, «Теплогазо-хангалга ба вентиляци» гэһэн мэргэжэлээр «СНиП», «Подряд», «ВиОТ», «Промышленна ба граждан барилга» гэһэн мэргэжэлээр барилгын «Горизонт», «Зодчие», «Гелиос», үйлэдбэриин-научна «Эксперимент», «Хүдөө ажахые электро-хангалга» — «Энергия», «Квант» гэһэн отрядууд, бусад мэргэжэлээр мүн иимэрхүү отрядууд эмхидхэгдэһэн байна.

Тиигэжэ барилгын шэглэлтэй 9 отрядай хүсөөр 580 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын ажал хэгдээ гэхэ гү, али промышленна ба социально-соёлой 12 объект ашаглалгада, түхеэрэлгэнүүдые хабсаралгада тушаагдаа, 10 ба 35 киловатт электрын элшэ хүсэ дамжуулхаар 32 километр зайда утаһан татагдажа, үйлэдбэридэ үгтөө. Гэхэ зуура, хэрбээ отрядуудые ажалаар хангаһан ажахынуудай хэлсээнүүдтээ харюусалга ехэтэйгээр хандаа һаань, студентнэрэй ажалай дүнгүүд бүришье дээгүүр байха һэн гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Жэшээнь, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй хабсаралгын-тусхай ПМК-тай хэлсээ батлаһан «ВиОТ» отряд Загарайн районой «Гигант» колхозой котельнэ болон хүүгэдэй саадта, Сотниковой шубуунай фабрикын хоёрдохи ээлжээнэй барилгада вентиляциин системэнүүдые хабсарган табиха байгаа. Котельнын болон хүүгэдэй саадай бэлэн бэшэ дээрэһээ шубуунай фабрикада тэдэнэр ажаллажа, хэлсээгээр баталагдаһан уялгаяа оройдоол 42,2 процент бэелүүлээ.

Зэдын комбинадай СМУ-да үйлэдбэриин-научна «Эксперимент» отряд ажаллаа. Барилгын индустриин түүхэй эд болохо хүнгэн бетон үйлэдбэрилэн, гэр байрын барилгада онсо шухала зүйлнүүд —вулканическа шлагуудай шэнжэ шанарые хэдэн жэлэй туршада шэнжэлһэн барилгын факультедэй студентнэр тэрэнэйнгээ дүнгүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гэһэн хэлсээтэй байгаа. Энэ асуудалые урагшатайгаар бэелүүлгэ хадаа: нютагай материалнууд —вулканическа породын шлагуудай холиһон хүнгэн бетон гэр байрын болон индустриальна барилгада үргэнөөр хэрэглэгдэхэ жэшээтэй. Тус отряд уялгаяа 51 процент дүүргээ. Ушарынь гэхэдэ, тэдэниие угтаһан СМУ хэлсээгээ гүйсэд дүүргээгүй. Мүн лэ иимэ ушар «З а б а й калсетьэлектрострой» трестын оньһожоруулагдамал 56-дахи колоннодо ажаллаһан «Энергия» гэжэ отрядтай тохёолдоо. Үрэмдэлгын машина (БКМ), бусад механизмуудые колоннын үгөөгүй ушарһаа отряд бүхы хүсөөрөө хүдэлэнгүй, хэлсээгээр баталагдаһан 282 мянган түхэригэй орондо 151 мянган түхэригэй ажал хэһэн байна.

Ажалай семестрэй эхилхэһээ урид бэлэдхэлэй үедэ бүхы отрядуудай гэшүүд мэргэжэлэй бэлэдхэл, техникэ зүбөөр хэрэглэхэ ба гэнэ усал һэргылхэ талаар 12 часай программаар һуралсал гараһан байха. Барилгын отрядуудта хүдэлхэ бүхы студентнэр институдайнгаа тусхай кафедрануудай бааза дээрэ, оньһожоруулагдамал 56-дахи колоннодо болон техническэ мэргэжэл олгодог 3-дахи училищида бэлэдхэлэй курсануудта һураа. Тиигэжэ 3-дахи разрядтай 18 штукатур-шэрдэгшэ, 61 электро-гагнууршан, 52 шулуушан, 10 модошо дархан-бетонщик, 17 слесарь-хабсаргагша, 46 электро-хабсаргагша, 18 строгальщик —дүн хамта 222 хүн гэхэ гү ,али бүхы студентнэрэй 81 процентнь бэлэдхэл гараа.

Студентнэрэй «Автомобилист», «Металлист» отрядуудай хүдэлмэриие онсо тэмдэглэмээр. «Автомобильнууд ба автомобильна ажахы» гэһэн мэргэжэжэлээр һурадаг студентнэрһээ 55 хүн отряд боложо ажаллаа. Арадай ажахын 21,2 мянган тонно ашаа шэрэжэ, 275,1 мянган тонно-километр ажал хээ. Ашаа шэрэхэ, автомобильнуудта техническэ хангалга хэхэ ба заһабарилха талаар Улаан-Үдын ашаа шэрэлгын 2-дохи автотранспортна предприятида ехэ туһаламжа үзүүлжэ, зунай амаралтын хаһада олон жолоошод, механик болон слесарь-заһабарилагшадые һэлгэһэн байна.

Нүгөөдэ «Металлист» отряд «Электромашина» заводто хүдэлөө. 19 студентнүүдһээ бүридэһэн энэ отрядайхид үйлэдбэриингөө практикые фрезеровщик, токарь-станочник болон хэб дарагшын мэргэжэлээр гараа. Эндэшье баталагдаһан хэлсээн хазагайруулагдаа.

Ажалай семестрэй үедэ ВСТИ-гэй студентнэрэй отрядууд горитойхон ниитэ-политическэ хүдэлмэри хэһэн байна. 68 лекци уншагдаа, 46 концерт табигдаа. Гол ажалһаа сүлөөтэй сагтаа «Студентнэрэй отрядууд хүүгэдтэ!» гэһэн операцида хабаадажа, 8 һургуули, һургуулиин наһа гүйсөөгүй хүүгэдэй 2 эмхи зургаанай байшан заһабарилалсаа, хүүгэдэй нааданай 3 талмай бария. Ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулгаар Кабанскын зональна отрядта студентнэрэй барилгын «Горизонт» гэжэ отряд эрхим гэжэ элирүүлэгдэһэн байна. Зарим отрядуудта ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха талаар һуралсал гараһан байна.

Студентнэрэй барилгын отрядай түхэлөөр үйлэдбэриин практика эмхидхэлгые саашадань бүри хүгжөөхэ, үргэдхэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, зунай үедэ студентнэр мэргэжэлээрээ үйлэдбэридэ хүдэлжэ дүй дүршэлтэй болоно, мүн салин хүлһэшье абана бшуу. Салин хүлһэн тухай хэлээ хадаа тэрээн тухай нэгэ баримта дурдаһуу. Байгша зун ВСТИ-гай студентнэрэй отрядуудта хүдэлһэн хүн бүхэн дунда зэргээр 2650 түхэригэй ажал хээ. Энэмнай областной отряд соо эрхим дүн болоно.

Б. ЦЫДЫПОВ,
ССО-гой областной штабай ахамад инженер.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ПРОМЫШЛЕННА ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ ДЭЭРЭ

...ЛГРАД. «Београд» гэжэ ...промышленна комбинат ...эд шэнэ объектнүүдые ба... байнхай. Тэдэнэй дунда ...й фермэнүүд, бройлерно ...брика, загаһа үсхэбэрилхэ ...сеерэм бии.

...градые сүлөөлһэнэй һүү... уданшьегүй Дунайн зүүн ...эдэбхитэдэй байгуул... гүрэнэй багахан имени... тус комбинат эхилһэн түү... Республикын гол хото... ...дүтэ шадар оршодог тула ...радай хүн зониие эдеэ ...ор хангаха гээшэ тэрэ... гол зорилго болодог.

...үнөө үедэ комбинат та... ...заар бэшэ болонхой. 1945 ...тэрэ 4 мянган гектар ...эзэлдэг байгаа һаа, мү... 60 мянган гектар газар ... Комбинадай ажалшад ...һото ургамалнуудые, саа... свекло, наран сэсэг, ...болон үрэ жэмэс тари... ургуулдаг. Тараан ажалай ...мал ажалай продукцийн ...хубинь һуурин дээрэ ...уулагдажа, фирмэнээ ма... ...уудаар дамжуулагдан ху... ...нда гаргагдадаг, мүн гэ... ...гүрэнүүдтэ эльгээгдэ... юм.

...ус агропромышленна комп... совет дүтэрхы предприя... ...үдэй үнинэй партнерынь ...һаа һуулгаһан модые, ...р баян ургаса үгэдэг ку... ...зын гибридүүдэй үрэнэ ... здэ хоолой зүйл... ...дые Советскэ Союзда тэ... ...льгээдэг. Харин «Београд»... полинууд дээрэ хүдөө ...ын совет техникэ хэрэ... ...дэг. Мүнөө үедэ «Бео... ...мэргэжэлтэд Советскэ ...озай харюусалгатай захир ...гэжэ байнхай. Красноя... ...ааарта байгуулагдаха аг... ...промышленна томо комби... ...й проектые тэдэнэр зо... ...жо.

ТҮЛИШЫН-ЭЛШЭ ХҮСЭНЭЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮГЖЭЛТЭ

УЛААН-БААТАР. Социалис ...голдо түлишын-элшэ ...эй промышленность хүг... ...дэ ехэ анхарал хандуу... ...даг. Энэ таван жэлдэ на... ...ральна экономикын энэ ...нү һалбариин материально... ...ническэ баазые бэхижүүл... ...промышленностьда зо... ...агдаһан капитальна һомо... ...ын хахад шахуу хубинь ...ригдана. МНР-эй арадай ...н түлишын-элшэ хүсэ... баазые бэхижүүлгэдэ Со... ...ээ Союз горитой туһалам... үзүүлдэг. Тэрэнэй туһа... ...аар томо электроста... ...д баригдаа, Улаан-Баа... ТЭЦ-4, Бага нуурай шу... ...нүүрһэнэй уурхай бариг... ...а, мүнөө үедэ орон до... ...үйлэдбэрилэгдэдэг элшэ ...эй болон малтагдадаг ...һэнэй 80 гаран процентнь ...ет-монгол экономическа ха... ...ааа холбооной предприя... ...дта хүртэдэг.

...2000 он болотор хуга... ...да һалбариие хүгжөөхэ та... ...монгол ба совет эр... ...дэй зохёоһон холын хэ... ...эй тусхай шэглэлтэй прог... ...ые бэелүүлгэ хадаа оро... түлишын-элшэ хүсэнэй ...ые үргэдхэхэ шэнэ шата ...ро юм.

(ТАСС).

ГУРИМТАЙ БОЛГОГДОНО

Милициин лейтенант Анна Борисовна Тулусоева Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай паспортна столой начальнигаар дүрбэдэхи жэлээ ажаллана. Энэ хугасаа соо тэрэ ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг, бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ байһанаа харуулба. Тиимэһээ хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда яһала хүндэтэй болонхой.

Тэрэнэй ажалынь нилээд харюусалгатай юм. Хододоо нарин нягта, һонор һэргэлэн байха хэрэгтэй. Райондо ажаһуудаг бүхы эрхэтэдые документээр хангахаһаа гадна райондо ажаһуухаяа ба ажаллахаяа хэн ерэнэб, хэн районһоо гаража ошоноб гэжэ тэмдэглэдэг. Мүн документгүйгөөр ажаһуудаг, ажал хэдэггүй хүнүүдые үри бэедээ алимент түлэхэһөө тэрьелжэ ябагшадые элирүүлхэ ушар болодог.

Хүн бүхэнэй документтэй байхын тула тэрэ районойнгоо хүдөө нютагуудаар предприяти болон эмхи зургаануудаар ябажа, шалгалта хэһэн байха юм. Энэ шалгалтынь мүрөөр паспорт сооһоо тусхай тамгашьегүй, тодорхой ажалшьегүй хүдхэшүүл яһала элирүүлэгдэжэ, дутуу дунданууд усадхагдаа.

Юрэнхыдөө, паспортна системэ хадаа социалис хуули ёһо, эрхэтэдэй гурим сахилгада туһална ха юм. Милициин лейтенант А. Б. Тулусоева эрхим ажалаараа энэ хэрэгтэ горитойхон нүлөө үзүүлнэ бшуу. Мүнөө сагта хуулиин урда булта харюусалгатай, булта хүсэд документнүүдтэй ябаха эрилтэ табигдана ха юм.

Анна Борисовна хэхэ ажалайнгаа ехэшье һаань, ганса тэрэнээ хараад һуудаггүй, мүн ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэрэ таһагайнгаа «На страже» гэжэ ханын газетын редколлегиин гэшүүнээр һунгагданхай.

В. ТУЛАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Б. Тулусоева.

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ОКТЯБРЬ ДЭЛХЭЙ ДЭЭГҮҮР ДАБШАНА

ПРАГА. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан эндэ болобо. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй президент Г. Гусак, парти болон гүрэнэй бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, ЦК-гай секретарь Я. Фойтик сугларгашадай урда үгэ хэлэбэ.

67 жэлэй урда тээ Ленинэй партиин хүтэлбэри доро Россиин хүдэлмэришэд болон тарящад хүн түрэлтэнэй түүхэдэ асари ехэ хубилалтануудай үе сагые нээгээ һэн гэжэ тэрэ хэлээ. Бэеэ даалһан байдалтай Чехословакиин гүрэниие байгуулгада Агууехэ Октябриин социалис революци айхабтар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлһэн, социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ манай арадуудта хэтэдээ мүнхэ, зориг бадаруулма жэшээ харуулһан байгаа.

Братиславада болоһон баярай суглаан дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь И. Ленарт хабаадаһан байна.

УЛААН-БААТАР. Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан эндэ болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх болон Монголой бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадалсаа.

МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Д. Моломжамц үгэ хэлэхэдээ, Октябриин революциин илалта хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэдэ шэнэ үе сагые нээһэн бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай асари ехэ үйлэ хэрэг болоһон байгаа гэжэ тэмдэглэбэ. Совет гүрэнэй хүгжэлтын баян дүй дүршэл мүнөө эрхэ сүлөөгэйнгөө, бэеэ даалһан байдалайнгаа, эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудта зориг бадаруулма жэшээ болодог байна. Советскэ Союзай тарһаан бүтэмжэтэй һайн, эб найрамдалта үүсхэлнүүдые монгол арад халуунаар һайшаан дэмжэнэ.

Ажалшадай һайндэрэй жагсаал Монголой ниислэл хотодо болобо.

БУХАРЕСТ. РКП-гэй ЦК-гай Политическэ гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн, СРР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. Мэнеску болон бусад тусхай тушаалтад Румыниин ниислэл хотын олониитын баярай суглаанда хабаадаһан байна.

Агууехэ Октябриин илалта Россиин пролетаринадай революционно тэмсэлые түгэсхэһэн, дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даалһан байдалай түлөө бүхы дэлхэйн арадуудай тэмсэлые хүгжөөхэ арга олгоһон байгаа гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ бүхы бэрхэшээл түбэгүүдые бэе дээрээ даажа гараһан Советскэ Союз хүн түрэлтэнииe фашизмын «хүрин тахалһаа» аршалан абаржа, дэлхэйн арад түмэнэй гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхаланда хүртэһэн байна.

ВАРШАВА. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Месснер үгэ хэлэбэ.

ХАНОЙ. КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СРВ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо До Мыой, КПВ-гэй ЦК-гай секретарь Хоанг Тунг болон бусад тусхай тушаалтад Вьетнамай ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаанда хабаадаһан байгаа.

До Мыой суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Агууехэ Октябриин түүхэтэ удха шанартай байһые тэмдэглэхэ зуураа, Соведүүдэй орон уласхоорондын ажабайдалда тодорхойлхы үүргэ дүүргэнэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдалай ба революциин түшэг тулгуури болоно гэжэ тэмдэглээ. Вьетнамай революциин бүхы илалтанууд аха дүү С о в е т с к э С о ю з а й бүхы туһаламжа, дэмжэлгэһээ таһаршагүй байна. Социализм байгуулха, Эхэ ороноо хамгаалха талаар Вьетнамай Социалис Республикада айхабтар ехэ туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө КПСС-тэ, бүхы совет арадта гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа элидхэлшэ мэдүүлбэ.

ПХЕНЬЯН. Корейе сүлөөлхын түлөө байлдаануудта унаһан совет сэрэгшэдэй хүндэлэлдэ бодхоогдонхой «Сүлөөлэлгэ» гэһэн хүшөөгэй дэргэдэ венокууд табигдаба. ТПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КНДР-эй захиргаанай Соведэй премьерэй орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй министр Кон Дин Тхэ болон бусад тусхай тушаалтад энэ ёһолололдо хабаадалсаа.

ПЕКИН. Гадаадын оронуудтай хани барисаа тогтоодог Хитадай арадай бүлгэмэй (КНОДЗ) болон хитад-совет хани барисаанай бүлгэмэй (ОКСД) эмхидхэһэн Пекинэй олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан эндэ болобо. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ суглаанда НПКСК-гай Бүхэхитадай комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, хитад-совет хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Цюй У, КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Цянь Цичэнь хабаадаһан байгаа.

ОКСД-гэй түрүүлэгшын орлогшо Ши Цзымин үгэ хэлэхэдээ, агууехэ Ленинэй хүтэлбэри доро совет арад бүхы дэлхэйе доһолгоһон Агууехэ Октябриин социалис революци хээ һэн гэжэ мэдүүлээ. Тэрэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ шэнэ үе сагые нээһэн юм. СССР-һээ КНР-тэ байдаг элшэн сайд И. С. Щербаков харюугай үгэ хэлэбэ.

Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, «Мүнөө үеын Советскэ Союз» гэһэн фотовыставкэ Пекиндэ нээгдээ. Коммунис байгуулалтын асари ехэ программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар совет арадай хэпэн баатаршалгата ажал, ажабайдал тухай тэрэ хөөрэнэ.

БРАЗЗАВИЛЬ. Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан конголез олониитын баярай суглаан эндэ болобо. КПТ-гэй ЦК-гай секретарь, Дээдэ партийна һургуулиин директор Ж. Ф. Обиамбе сугларагшадай урда үгэ хэлэхэдээ, Агууехэ Октябриин социалис революци бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоһон байна гэжэ мэдүүлээ.

БАГДАД. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаагаар Советскэ Союзай үдэрнүүд Ирагай ниислэл хотодо нээгдэбэ. Ирагай олониитын түлөөлэгшэд, совет-ирагай хани барисаанай бүлгэмэй делегаци тэрээндэ хабаадаа. Ирак-совет хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ Н. М. Халиль үгэ хэлэһэн байна.

БИСАУ. Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ «Гвинея—Бисау—СССР» гэжэ хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшын орлогшо, республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын генеральна секретарь Паулу Медина үгэ хэлэбэ.

МАНАГУА. Агууехэ Октябриин социалис революциин ой бүхэн бэеэ даалһан байдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудта ехэ һайндэр болоно гэжэ Национальна сүлөөрэлгын Сандинис фронтын национальна хүтэлбэриин гэшүүн, Никарагуагай түсэблэлгын министр Генри Руис мэдүүлээ.

СТОКГОЛЬМ. Европодохи этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр конференци хүдэлмэреэ эндэ һэргээбэ.

ГДР-эй делегациие толгойлогшо Г. Бюринг социалис гүрэнүүдэй хараа шэглэлые найруулан, пленарна заседани дээрэ үгэ хэлээ. Тиихэдээ этигэл найдалай, политическэ ба сэрэгэй-техническэ хэмжээнүүдэй дурадхалнуудые бүтэмжэтэй һайнаар хаража үзэлгэдэ һаад ушаруулдаг США-гай ба НАТО-гай бусад оронуудай ябуулгануудые тэрэ эрид буруушааба.

Советскэ Союзай Стокгольмдо найруулһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ дайнай хёмрооо зүришэлдөөнүүдые һуларуулха, Европын гүрэнүүдэй ба арадуудай этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ байна гэжэ ГДР-эй түлөөлэгшэ тэмдэглээ. Алиалиндань ашатай туһатай хэлсээнүүдые баталхыень конференцидэ хабаадагшадые уряалһан байгаа.

КОНФЕРЕНЦИ ХҮДЭЛМЭРЕЭ ҺЭРГЭЭБЭ

КОЛУМБИИН КОМПАРТИИН СЪЕЗД

БОГОТА. Колумбиин Компартиин (ККП) XIV съезд эндэ нээгдэбэ. Колумбиин бүхы департаментнуудай партийна организацинуудай 700 гаран түлөөлэгшэд, мүн гадаадын 30-аад коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд, тэрэ тоодо ЦК-гай гэшүүн, «Коммунист» журналай ахамад редактор Р. И. Косолапов түрүүтэй КПСС-эй делегаци тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

ККП-гэй ЦК-гай тоосоото элидхэл, бусад документнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ, партиин хүтэлбэрилхы органуудые һунгалга съездын зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

ККП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Хильберто Виейра тоосоото элидхэл хэбэ. Колумбиин коммунистнуудай энэ хуралдаан уласхоорондын тон орёо хүндэ байдалда боложо байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Нэгэ талаһаа — США-гай гэмээр ядерна дайнай аюул үргэдэнэ, нүгөө талаһаа — эб найрамдалай түлөө арадуудай хүдэлөөн үргэдэнэ.

Социалис оронууд, нэн түрүүн Советскэ Союз хархис хүсэнүүдэй, американ империализмын харата ябуулганuудые зайсуулан сарана гэжэ Х. Виейра тэмдэглээ.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ШАТА

МАНАГУА. Никарагуагай болон США-гай түлөөлэгшэд хоёр талын хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шатые үнгэргэхэеэ Мексикын Мансанильо хотодо уулзаба. Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, американ хархис хүсэнүүдэй ээрхэг түримхэй ябуулгануудаа үргэлжэлүүлжэ б а й г а а ш ь е һаань, хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаае гуримшуулан һайжаруулха гол асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зорилготойгоор шэнэ уулзалгада хабаадахые Никарагуагай правительство шиидхэһэн байна. Энэ зорилгые түйлахын тула уласхоорондын эрхын гол ёһонуудые наринаар сахиха хэрэгтэй гэжэ документ дотор заагдана.

Гэбэшье Сандинис арадай революцида эсэргүү соносхогдоогүй дай үүдхэжэ, США эдэ гол ёһонуудые хазагайруулан, Никарагуагай олон мянган хүн зоной ами таһалжа байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. США-гай үүсхэлээр энэ жэлэй июнь һарада эхилһэн хөөрэлдөөнүүд Вашингтоной табималнуудай — Сомосын контрреволюциин зэбсэгтэ ябуулгануудаа улам үргэдхэлгын оршон байдалда боложо байна.

ЭЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ТҮСЭБҮҮД

ВАШИНГТОН. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха гэһэн ээрхэг түримхэй түсэбүүдээ сагааруулхые һэдэжэ, США-гай захиргаан олониитые мэхэлхэ гэжэ оролдоно.

Ракетэнүүдые буудажа унагааха түхеэрэлгэнүүдые замбуулинай дайдада тараан тодхохо гээшэ «эб найрамдал хамгаалха харгы замуудай нэгэниинь болоно» гэжэ США-гай оборонын министр К. Уайнбергер Питтсбургда (Пенсильвани штат) үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. «Одото байлдаануудай» программа хадаа «моральна талаараа тон таарамжатай» байна гэжэ убайгүйгөөр мэдүүлбэ. Тиихэдээ США «буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада нэбтэрүүлхые хүсэнэгүй» гэжэ тэрэ баталһан байгаа. Замбуулинай дайдые амгалан тайбан байдалда хэрэглэхэ талаар зүүн ба баруун оронуудай хоорондо үргэн харилсаа холбоо тогтоохые уряалһан конгрессэй тогтоолдо президент өөрөө гараа табиһан байгаа. Тиин мүнөө тэрэ олониитые мэхэлхэ гэжэ оролдоно. Гэбэшье буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада дэлгэрүүлэн тараалгын бодото аюул тухай уридшалан һэргылһэн тогтоолой оролто хубиин дүримүүдые буруушаанаб гэжэ Рейган ойлгуулба.

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН ТОГТООГДОҺООР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ УГТУУЛАН

ХҮРЭНГЭТЭНЭЙ ГУРИМЫЕ АЛАД ХАРАЙЖА...

МОНГОЛОЙ мүнөө үеын уран зохёолой үндэһэ һуури табигша Дашдоржийн Нацагдорж 1930 ондо бэшэһэн «Хуушанай хүбүүн» гэһэн зохёол соогоо хубисхалай урда арад зоноингоо байдалые иигэжэ яаха аргагүй мэргэнээр зураглан харуулаа бэлэй. «Үбгэд, хүгшэдэй үгэһөө ондоо үнэн юумэ үгы, үбэлжөөн, зуһалан, хабаржаан, намаржаан — эдэ дүрбэнһөө саашаа ябаха газар үгы гэжэ һанажа, хүмэрюулһэн тогооной доро байһандал адли, хүдөөгэй бүдүүлиг байдалда оагаhаа хойшо хүмүүжэнэ. Ямар гомдолтой зэрлиг амидарал, хайрламаар залуу наһан бэ!...

«Хүмэрюулһэн тогооной доро байһандал» гэжэ хэлэхэдээ, хариин колонизаторнуудай, дээрмэшэдэй хайрагамгүй мүлжэлгые, нютагай баяшуулай, феодалнуудай дура зоргооро аашалалдадаг байһые, шара дэгэлтэй, шасар малгайтай» ламын шажантанай үргэнөөр дэлгэрһэн мунхаг үзэлые уран зохёолшо хурсаар тодорхойлон хэлээ бшуу. Ази түбиин гол дунда оршодог Монгол орон хоридохи зуун жэлэй эхиндэ хүгжэнги оронуудһаа хэдэн зуун жэлээр гээгдэжэ ябаһан байна.

Энэ жэлэй ноябрь һарын хори гаранаар монгол аха дүүнэрэймнай мартагдашагүй ехэ һайндэр болохоёо байна. Эхэ ороноо капиталис бэшэ замаар хүгжөөхэ тухай түүхэтэ шиидхэбэри гаргаһан Монголой арадай-революционно партиин гурбадугаар съездын боложо үнгэрһөөр, мүн эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай гүрэн — Монголой Арадай Республикын тогтоогдоһоор 60 жэлэй ой гүйсэхэнь.

Үнгэрэгшэ намар манай республикада МНР-эй Үдэрнүүдэй үргэн ехэ программатайгаар боложо дүүрэһые бултадаа һананабди. Илангаяа «Социалис Монгол орон» гэжэ выставкэ хүн зондо ехэ һайхашаагдаа һэн.

— Нюдөөрөө хараагүй һаа, этигэхээр бэшэ эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг болоо байна даа.

— Ямаршье ордониие, гэр бараае иимэ һайхан хибэсээр шэмэглэжэ болохо ха юм....

— Алишье ороной дэлгүүр дээрэ гаргаа һаа, булялдаад абахаар оёмол хубсаһан, булгайр арһан дэгэлнүүд байна даа...

Выставкэһээ гараһан хүн зоной иимэрхүү хөөрэлдөө тэдэ үдэрнүүдтэ олон удаа шагнаабди. Аха дүү социалис оронуудай хүсэн түгэс, эбтэй эетэй бүлэ соо зохихо һуурияа эзэлһэн Монгол орон шударгы түргэнөөр, этигэл найдабаритайгаар урагшаа дабшажа ябана бшуу. Нииелэл хотонь һүүлэй хэдэн жэлэй турша дотор танигдахаар бэшэ болотороо шарайгаа хубилгаа. Хүн зоной ажаһууха 9—12 дабхар байшангууд, социально-соёлой шэнэ үйлэдбэриин барилганууд хараа байса бодхоогдоно. Эхэ оронойнь карта дээрэ шэнэ хотонууд мүндэлэн бии болоно. Эрдэнэт, Багануур, Хэрлэн...

Эртэ урдын түүхэтэй Эрдэнэтын-Обоо гэжэ нютагта Ази түби дээрэ эгээл томо зэд-молибденэй комбинат богонихон болзор соо баригдажа, үйлэдбэридэ оруулагдаад байнхай. Энэмнай МНР Советскэ Союз хоёрой хамтаржа бариһан үйлэдбэри бшуу. Манай хоёр арадуудай хайшан гэжэ хани нүхэсэлөө бэхижүүлжэ, дүй дүршэлөө ёһотоор андалдан абалсажа, бэе бэедээ туһалалсажа байһамнай энэ хотын жэшээ дээрэ тодоор харагдана. «Хани барисаан — Найрамдал» гэһэн интернациональна коллектив, бригада, бүлэгүүд эндэ хаа хаанагүй урматай зоригтойгоор мүрысэн ажаллана. Манай Улаан-Үдэтэй аха дүүгэй хани барисаата Дархан хотодошье ошоод ябахадаа, ажалай хубсаһа үмдэжэрхиһэн бүлэг хүнүүдэй болгар, ород, чех, венгр, монгол хэлэн дээрэ холижо байгаад хөөрэлдэһөөр, үйлэдбэриин газар руу орожол ябахые харахат. Эдэ нүхэднай Болгариин туһаламжаар баригдаһан нэхы арһан хубсаһанай фабрикада ерэһэн мэргэжэлтэд гү, али Чехословакиин, Советскэ Союзай, Венгриин инженер, технигүүд Экономическа Харилсан туһалалсаагын Совеэдэй (СЭВ) даабаряар ерээдшье ябаһан байжа магад лэ.

Монгол ороной газар дайда дээрэ соёл болбосоролой талаар хубилалтанууд айхабтар ехэ... Аюултай һүрөөтэй 1942 ондо галзуурһан гитлеровскэ дээрмэшэдэй Волго мүрэндэ туласа ерээд, Сталинград руу уланхадан дугташалдажа байхада, Советскэ Союзай туһаламжаар Монголой гүрэнэй университет Улаан-Баатарта нээгдэһэн юм. Мүнөө оронойнь хүн зоной дүрбэнэй нэгэ хуби дээдэ гү, али тусхай дунда, хүсэд бэшэ дунда һургуулида һуража байдаг. Хэдэн олон институдуудтай МНР-эй Эрдэмэй академиин эрдэмтэд янза бүриин һалбаряар бэдэрэлгын, шэнжэлгын хүдэлмэрине эдэбхитэйгээр ябуулна. Түүхые, хэлэ бэшэгые, байгаалине, элдэб бодосуудые тайлбарилан шэнжэлхэ талаар үргэнөөр мэдээжэ болоһон монгол эрдэмтэд яһала олон. Монголой түрүүшын космонавт (мүнөө генерал-майор) Жүгдэрдэмидиин Гуррагчаа совет ханинартайгаа хамта ниидэхэдээ, өөһэдынгөө эрдэмтэдэй хэһэн, бүтээһэн элдэб приборнуудые, хэрэгсэлнүүдые абажа ябаа, тэдээнээ замбуулинда хэрэглээ гэжэ мэдэнэбди. Буряадай АССР-эй Үдэрнүүдэй МНР-тэ болоҗо байхэ үеэр нүхэр Ж. Гуррагчаатай уулзажа, танилсажа хөөрэлдэһэнөө хэзээдэшье мартахаар бэшэ юм.

— Космосто ниидэжэ ябаха үедөө хэһэн тэмдэглэлнүүдээ һайса заһабарилжа, бодожо үзөөд, танай «Байгал» журналда эльгээхэб.— гэжэ хэлэһэниинь баһал һанаанһаа гарадаггүй...

Монголой уран һайханай искусствын хэр зэргээр хүгжэжэ, сэсэглэн һалбаржа байһан тухай Улаан-Үдэдэ һаяхан үнгэрһэн концертнүүд, оюун бэлигтэй дуушадайнь, хүгжэмшэдэйнь, хатаршадайнь мэргэжэл шадабари эли тодоор харуулаа һэн шуу. Арадайнгаа хуби заяае гүнзэгы хурсаар зураглаһан уран зохёолшод Д. Нацагдорж, Ц. Дамдинсүрэн, Ч. Лодойдамба, Д. Намдаг, Б. Явуухулан, Ч. Чимид, Ч. Лхамасүрэн, Ц. Гайтав, Л. Тудэв, Д. Гармаа, С. Дашдооров, С. Удвал гэгшэдэй номууд дэлхэйн хэдэн арбаад оронуудай уншагшадта мэдээжэ болонхой. Мүнөө үедэ монгол ханинараймнай зохёолнуудай ород хэлэн дээрэ оршуулагдаад, 16 боти болгогдожо, Москвагай хэблэлэй газарнуудта толилогдожо байһанда урмашанабди. Тэдэнэй олонхинь уншагшадай гарта хүрэжэ ошонхой. Ород хэлэн дээрэһээ дам саашаа оршуулагдажа, дэлхэйн үшөө хэдэн арбаад оронуудта хэблэгдэхэ байһаниинь дамжаггүй. Энэ талаар манай Буряадай номой хэблэлэй, «Байгал» журналай шадал зэргээрээ оруулжа байдаг бага бэшэ хубитые баяртайгаар тэмдэглэмээр.

Алдарта ойн баярые угтуулан, Монгол орондо ниилээд олон шэнэ зохёолнууд, элдэб номууд хэблэгдэнхэй. Тэдэниие бүгэдыень тоолоhоной, дурдаһанай хэрэггүй ааб даа. Монгол орониие дэлхэйн эгээн залуу хүн зонтой гүрэнүүдэй нэгэн гэжэ тоолодог. Тэрэньшье зүб. Яахадааб гэхэдэ, бүхы улад зоноймь тон хахадынь 18 наһа хүрөөгүй хүбүүд, басагад болоно бшуу. Ушар иимэһээ «Хүүгэд, залуушуулай энциклопедиие» МНРП-гэй ЦК 1979 оной июль һарада тогтооһон байгаа. Тиигэжэ Ревсомолой ЦК-гай болон Хүүгэдэй фондын Түбэй комиссиин дэргэдэ тусхай редакци бии болгогдоhон юм.

Мүнөө тус энциклопедиин түрүүшын боти— алтан үзэгүүдээр һиилэгдэһэн «Минии Эхэ орон —Монгол» гэһэн гаршагтай, улаан гадартай, дабхагар зузаан ном урдамнай табяатай байна! Энциклопедиин харюусалгата редактор нүхэр С. Жамбалдорж хамта ажалладаг бүлэг нүхэдтэйгөө Хяагта, Улаан-Үдэ хотонуудаар ажал хэрэгээрээ ябахадаа, ВЛКСМ-эй обкомдо «Буряад үнэн» газетын, «Байгал» журналай редакцида, Уран зохёолшодой холбоондо һонирхолтой уулзалга үнгэргэһэн байха юм.

— Манай хэблэлэй хоёрдохи боти «Агуухэ найрамдал», гурбадахинь «Хүн түрэлтэнэй соёл, шэнжэлхэ ухаан» гэһэн гаршагтай байха юм,—гэжэ нүхэр С. Жамбалдорж уулзалга дээрэ тэмдэглээ.— Манай Эхэ орон капитализмые амжалтатайгаар аладлан гараһан түрүүшын орон гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ тэрэнэй түүхэтэ гүй дүршэл, али бүхы туршалга эгээ мүнөө үедэ айхабтар шухала удха шанартай болоод байна бшуу. Ази, Африка, Латиин Америкэдэ хүгжэлтын капиталис бэшэ замые шэлэн абаһан оронууд ниилээд олон ха юм. Энэ түрүүшымнай боти дотор Монгол нютагые али бүхы талаһаань харуулһан 350 гаран статья, 800-гаад элдэб фотозураг, географическа картанууд оруулагдаа. Манай алдар суута эрдэмтэд, элдэб һалбариин мэргэжэлтэд, уран зохёолшод, зураашад, журналистнар энэ ехэ хүдэлмэридэмнай эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Совет ороной түбэй хэлэн хэблэлэй, тэндэ ажалладаг мэргэжэлтэдэй үзүүлһэн аха дүүгэй туһаламжые үндэрөөр сэгнэнэбди. Мүнөө бидэнэр саашанхи ботинуудтаа орохо материал суглуулжа бэлдэнэбди.

Монголой хүүгэдэй, залуушуулай энциклопедиин түрүүшын номой эхин хуудаһые прамсаараа, улаан, хүхэ, улаан үнгэтэй гүрэнэйнгөө тугые гартаа адхаһан хазаар моритой хүнэй хайшан гэжэ гүнзэгы хара жалгые —капиталис шатые һэтэ харайлгажа ябаһые харанабди. Өөрынгөө ороной хүгжэлтын замые уран зурааша Д. Амгаланай иигэжэ нюдэндэ харагдама тодоор зураглаһаниинь һонирхолтой.

Агуухэ Октябриин ашаар, сэсэн мэргэн Ленинэй заабариие хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, Эхэ орондоо социализм байгуулжа байгаа монгол аха дүүнэртээ улам ехэ амжалта хүсэнэбди.

Түрэл арадайнгаа түүхэтэ замые мэдээжэ поэт Б. Бэгзсүрэн урматай баяртайгаар иигэжэ магтан дуулана:

Бууранги байдалай
дурлалтые усадхаха
Бусалһан тэмсэлэй элшэдэ
дулаасажа,
Илалтын нэрьемэ сууряае
соностожо,
Илагшадай шарайе
нюдөөрөө хараха —
Үдэр һүни хоёрой эгээл
уулзуур дээр,
Үнэкоор шэнэ сагай анха
эхин дээр
Эжы хубисхал хоёройнгоо
залуу байхада,
Энэ дэлхэйдэ би мүндэлөө
һэм.
Хорбоодо тогтоһон
социалис можын
Хоёрдохи ороной эрхэтэн
боложо,
Эхэ нютагайнгаа сэсэглэн
хүгжэхые,
Энээхэн наһандаа үзэн
баясажа,
Хүрэнгэтэн гуримые
алгадан харайжа,
Хүдэлмэри, тэмсэлээр
жаргалаа олоһон
Алдарта үедэ амидаржа
ябаа,
Азатай түмэнэй
нэгэниинь гээшэлби!

Чимит-Рэгзэн НАМЖИЛОВ.

ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

(ЗАЛУУШУУЛАЙ ЗОХЁОЛ ТУХАЙ)

БАЙГША ОНДО Буряадай номой хэблэл «Залуубди бидэ» гэһэн нэрэтэй согсолбори ород хэлэн дээрэ гаргаа һэн. Тэрээн соо оруулагдаһан шүлэгүүдэй, рассказуудай авторнууд — «Буряадай залуушуул» газетын редакциин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн «Баргажан» гэжэ литературна нэгэдэлэй гэшүүд юм. Эхилэн бэшэгшэдэй дурсагдагша нэгэдэл эмхидхэгдэһээр хэдэн жэл үнгэрөө. Тэрэниие уран зохёолшо Ким Балков үнинэй хүтэлбэрилдэг байна.

Дээрэ дурсагдагша согсолбори соо оруулагдаһан шүлэгүүдэй авторнууд зохёохы түхэл маягаараа өөр өөрын яһалашье онсо шэнжэтэй, аялгатай байна гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэлтэй. Илангаяа Тамара Баировагай, Ирина Васильевагай, Галина Гуменюгэй, Саржана Дугаровагай, Алексей Мартыновай, Галина Мересовагай болон бусадай шүлэг зохёолнуудай найруулганууд ульгам, уян хэлбэритэй.

Зарим авторнуудай уянгата шүлэгүүд дотор гансашье сэдьхэлэй байдалые харуулһан зүйлнүүд ушарна бэшэ, харин онсо өөрын нюдөөр хаража, баян образуудай аргаар хэлэгдэһэн уран бодол гаргагдана гэжэ эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ талаар байгаали хүн хоёрой дундахи харилсаануудые харуулһан темээр бэшэгдэһэн зохёолнууд олон.

Согсолбори соо оруулагдаһан шүлэгүүдэй дундаһаа Галина Гуменюгэй найруулганuудые онсолон тэмдэглэмээр байна. Тэрэнэй шүлэгүүд, илангаяа «Байгалай дэргэдэ», «Дуушан» гэхэ мэтэ зохёолнууд уран найруулгатай, баян образуудые гаргажа бэшэгдэһэн тула уншагшадай һонирхол татаха, баясуулха аргатай гэжэ һанагдана. Тиихэдэ Ирина Васильевагай шүлэгүүдһээ сэлмэг гунигай мэдэрэл «гэрэлтэй одоной игаабаритайхан толон» мэтэ найдалай элшэтэй байна.

Номдо оруулагдаһан шүлэг зохёолнуудые гүймгэ хаража үзэхэдэ, олонхи залуу авторнууд мүнөө үедэ зохёохы ажалайнгаа түрүүшын алхамуудые хэжэ байна. Тэдэнэй саашадаа үнишье болонгүй шадабаритай болохо байһандань этигэмээр.

Энэ ном соо оруулагдаһан рассказуудые уншахадаа, мүнөө үеын эхилэн бэшэжэ байһан залуу уран зохёолшодой һанал бодолые толидо харагдандал элеэр мэдэрнэбди. Жэшээлхэдэ, Юрий Балков гансашье публицистикэ бэшэдэг бэшэ, мүн рассказуудые зохёожо туршадаг юм. Залуу авторые мүнөө үеын ажабайдалай олон тала һонирхуулдаг, «Байгал» журналда хэблэгдэһэн, мүн дурсагдагша номдо оруулагдаһан рассказуудынь энэ хэлэгшыемни элеэр гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, «Һүүлшын арга боломжо», «Бүлеэн саһан» гэһэн рассказуудыень эндэ дурдамаар. «Һүүлшын арга боломжо» гэжэ рассказайнь геройнууд ажабайдал соо өөһэдынгөө һуури олоһон, зориһон хараалһан хэрэгээ бэелүүлхые оролдожо байдаг зон. Рассказай гол герой — спортсмен, боксер Александр гэгшын сбразые залуу автор һонирхолтойгоор дэлгэн харуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Тиихэдэ энэл авторай «Бүлеэн саһан» гэжэ рассказ[ай] гол герой Сергейн абари зан[...] тад ондоо шэнжэтэй. Тэрэ х[...]даа хүсэл зоригоошье үүг[...] хүн шанараараашье өөдэгүй хүн. Сергейн абари зан ажал[...]шан зоной зүгһөө шүүмжэлэ[...]дэхэ ёһоороол шүүмжэлэгд[...]хэ зэргэтэй. Дурсагдагша рас[...]каз ажабайдалые хэтэрүү ехээр гоёожо, үшөө ажабай[...]далда үзэгдэһөөр байһан ду[...]тагдалнуудые далдалха ябо[...]далда эсэргүүсэһэн удхатай. Тиимэһээ залуу авторай үзэ[...] бодолой болбосоржо, бодо[...] ажабайдалые үнэншэмэ тодо[...] гаргахые оролдоһониинь һа[...]шаамаар. Юрий Балков аж[...]байдал соо өөрынгөө үзэһэ[...] хараһан зүйлнүүдые түрүүшы[...]гээ рассказууд соо сэхэ руу[...] хөөрэжэ, нэгэ талаһаа мүн[...] үеын залуу үетэниие зура[...]на, нүгөө талаһаа, ажаба[...]далай үдэр бүриин юрын үз[...]дэлнүүдые бодотоор харуу[...]хые эрмэлзэнэ.

Ном соо оруулагдаһан Ва[...]силий Жаркойн «Гулабхаа» гэ[...]жэ рассказ авторай арсалгүй амжалта болоо гэжэ тэм[...]дэглэмээр. Зохёолойнь хэлэн ульгам, һонирхолтой. Автор тракторист Иван Березкин, тогоошон Нина Метелкина, жолоошон Ивакин тухай дуу[...]моглоно. Нина Метелкина ура[...]зулгы зантай, сэдьхэлэй ул[...]һатай, хэһэн хэрэгтээ үүсхэ[...]тэйгээр хандадаг хүн. Тиим[...]һээ автор тэрэнэй харилса[...]нуудые дэлгэрэнгыгээр доло[...]лоходоо, үнэншэмэ баримта[...]нуудые гаргажа шадаһан ба[...]на. Хэрбээ Нина Метелкина[...]гай портрет зураглажа ав[...]рай харуулаа гээшэ һаа[...] үшөө олон зонтой тэрэнэй [...]рилсаае үргэдхөө һаань, ду[...]сагдагша зохёол бүриин [...] һонирхолтой болохо һэн.

Тиихэдэ Виктор Трошин[...] «Уряалгүй айлшан» гэжэ ра[...]сказ хүсэндөө хүргэгдөөгүй[...] Илангаяа энэ зохёолой с[...]жет авторай һанаһанда [...] сэлдүүлэгдээгүй гээшэ ха. Ти[...]мэһээ уншагша ёһотой гүн[...]гы образ хадуужа абахагүй байна.

Борис Крыловой «Трамвай[...] түүхэ» гэжэ рассказ һонир[...]холтой. Зохёолой байгуул[...]та, композици мартагдашагүй. Тэрэнэй герой мүн лэ һа[...] һайхан абари зантай хүн. [...] бэшье, дурсагдагша зохё[...] дотор гол геройн һанал б[...]дол дүүрэн хүсэндөө харуу[...]лагдаагүй гээшэ.

Тиигэбэшье «Трамвайн түү[...]хэ» гэжэ рассказ эхинһээ [...] халаад, һүүл хүрэтэрөө уяна[...] шэнжэтэйгээр бэшэгдэһэн[...] Зохёол дотор зураглагдаһа[...] бүхы зүйлнүүд авторай хөө[...] харасатай, уран бодолтой бэ[...]һые үшөө дахин тодоор г[...]шэлнэ.

Ород хэлэн дээрэ бэшэд[...] республикын залуу уран з[...]хёолшодой түрүүшын бүтэ[...]нүүдһээ бүридүүлэгдэһэ[...] шүлэгүүдэй болон расс[...]зуудай согсолбори, тэдэн[...] һаяын сагта бэлиг шадаб[...]рияа тодоруулан гаргаха ба[...]һандань маниие этигүүлнэ.

М. ХАМАГАНО[ВА],
СССР-эй Уран зохёолшо[...]дой холбооной гэшүүн.

Бадма-Базар НАМСАРАЙН

ХҮЛЕЭНЭ

Аглаг һайхан хада
уулануд
Хурьган малгайгаа
һэхэнги,
Һархагар туруугаа
шаманги—
Үбэлэй хүйтэн хаһые
Хүлеэжэ байна, зэһэжэ
байна.

Тохойлон урдаһан гол
горхонууд
Саһан хүнжэлөө бэлдэнги,
Шугы һөөгтөө хоронги,—
Үбэлэй эшээн хаһые
Угтажа байна, урдажа
байна.

Тунгалаг сэлгеэн байгаали
Намарай ольбондо
бээрэнги,
Набша намагаа гүбинги,—
Саһан хүнжэлтэ үбэлые
Сагтаал угтаха, дулаалжа
байна.

Ой тайгын ан гүрөөлнүүд
Үбэлэйнгөө сахатые
үмдэнги,
Эшээн хурилдаа оронги,—
Үбэлэй ута сагые
Үнгэргэхөө хүлеэнэ,
үбэлжэхөө бэлдэнэ.

Үдаһэн һүрэг малнууд
Үзүүртэ тиилэн саданги,
Хүрбэдхэеэ хүсэнги,—
Түрүүшын ольбондо
шиирээдэжэ,
Үбэлые хүлеэжэ,
хагданда бэлшэнэ.

Һалбаран хүгжэһэн
колхоз, совхозууд
Таряа, хадхагаа хуряанги,
Үбэлжэлгые эхилэнги,—
Түсэб, амжалтаа
түргэдхэн,
Ажаллажа байна,
шамдажа байна.

ШЭНЭ ТААБАРИНУУД

Харанхыһаа гэрэлдэ
гараба.
(Үзэгтэ ороолго).

Хорёонь сагаан,
Хошниинь хара.
(Ном).

Мэнэ һохор тээшэ
Мэтин дутташаба,
Мэдэхэ болоод,
Саашаа дутшаба.
(Үзэгтэ ороод, эрдэм шудалха).

Балай харанхын
Барянда һуудаг,
Хаб харанхын
Хаалтада һуудаг.
(Үзэг бэшэггүй хүн).

Түбидэ хамта
Түрэлсэдэггүй наран,
Наһандаш халдабал
Унтархагүй наран.
(Эрдэм һургуули).

Р. ДАШИЕВАГАЙ
суглуулбариһаа.

МҮНӨӨДЭР — СОВЕТ МИЛИЦИИН ҮДЭР

«МИНИИ МИЛИЦИ— НАМАЙЕ АРШАЛДАГ...»

Һүниин тэн болоҗо байба. Дежурна Сергей Ивановой стол дээрэхи телефон сошордомо шангаар жэнгиршэбэ. Тэрэ трубка абаһаар: «Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын дежурна Таниие шагнажа байна» гэбэ.

—Мяханай комбинадай 10-дахи магазинда тонуулшад оробо. Сонхын шэл абтанхай, — гэһэн үгэнүүд трубка сооһоо дуулдаба.

Тэрэ дарыдань хэмжээн абтажа, министерствын оперативна бүлэг нэгэшье минута унжагайрангүй, хүнгэн машинаар табилуулжа мэдэбэ. Тиихэдэ министерствын питомнигой милициин лейтенант Сергей Борисович Деревянных Лада гэжэ нэрэтэй нохойгоо хүтэлэнхэй тэрэ машина соо ябалсаа бэлэй. Оперативна бүлэгэй хүрэжэ ерэхэдэ, үнэхөөрөөшье, магазин тоногдоһон байба, тээ тэндэ, магазинда дүтэхэнэ, нэгэ мэшээгтэй юумэн олдобо. 40 гаран шэл улаан архи тэрээн соонь байба. Машинануудай ябахада, хулгайшад айгаад, тэрэ «олзоео» орхихо баатай болоо хаш.

Сергей Борисович нохойгоо нэгэ эльбээд:

—Урагшаа, Лада! Бэдэрэ!— гэһэн команда үгөөдхибэ.

Ладань тэдэнэйнгээ үгэ дууламгай даа, урагшаа даб гэн зүдхэжэ, хулгайшадай мүртэ оробо хэбэртэй. Гурбан үйлсые хүндэлэн гүйжэ гараад, нэгэ хооһон, харанхы гэр тээшэ нохойнь яараба. Лада харанхы гэр руу харайжа ороһоор тэндэ хоргодожо байһан хүнэй хубсаһанда аһашоо һэн.

Хулгайшад хоёр хүн байгаа. Нэгэнэйнгээ нохойдо баригдахада, нүгөөдэнь зугадаха һэдэлгэ гаргаба. Гэбэшье оперативна бүлэгэй гэшүүд хоёрдохи тонуулшаниие холо ошуулангүй баряа.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд һургамал нохойнуудай туһаламжаар олон гэмтэдые иимэрхүүгээр балшыса барижа шададаг юм гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хулиган ааша гаргагшад, гүрэнэй зөөри тоногшод, хүнэй ами наһанда хоро хүргэгшэд, хонжоо наймаа хэгшэд — иимэрхүү этэгээдүүд бултадаа милициин хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр элирүүлэгдэн зэмээ амсана ха юм.

...Улаан-Үдын Железнодорожно райондо байратай, ямаршье ажал хэдэггүй Галина Спиридоновна Константинова хоолойгоо тэжээхэ мүнгэ хаанаһаа олоноб гэжэ участково инспектор Валерий Нимаевич Доржиев һонирхобо. Тэрэнтэй тэсэбэритэйгээр хөөрэлдэжэ, һэмээхэн ажаглажа үзэхэдэнь, гэртээ архи асаржа, дээгүүр сэнгээр хүн зондо худалдадаг байһан байба. Жэшээлхэдэ, 2 түхэригэй архи хоёр дабхар үнэтэйгөөр худалдадаг байгаа. Иигэжэ хонжоо наймаа хэдэг, хүн зониие мэхэлхын аргаар хоолой тэжээжэ байдаг гэмтэн харюусалгада хабаадуулагдаа һэн.

Иимэрхүү жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, яһала олдохо юм бээ. Ушар тиимэһээ хүшэр, орёо ажалтай совет милициин хүдэлмэрилэгшэдые һайндэрөөрнь амаршалжа, хүдэлмэридөө үндэр амжалта туйлахыень хүсөөд, мэдээжэ поэт В. В. Маяковскиин «Минии милици—намайе аршалдаг» гэһэн үгэнүүдые дурдаха дуран хүрэнэ.

«Совет гүрэн, тэрэнэй бүхы зургаанууд социалис Хуулиие үндэһэ болгон ябуулга хэдэг, гурим заршам, общественэй ашэг туһа ба эрхэтэдэй эрхэнүүд ба сүлөөнүүдые сахин хамгаалха ябадал хангадаг» гэжэ Буряадай АССР-эй Үндэһэн Хуулиин 4-дэхи статья дотор эли тодоор хэлэгдэнхэй. Совет милици совет гүрэнэй зургаан байһан тула ороной эрхэтэдэй эрхэ ба сүлөөнүүдые сахин хамгаалжа, бүхы муу муухай ябадал гаргагшадтай эбсэшэгүйгөөр тэмсэнэ. Энэ хүндэтэ хэрэгтэнь эрхэтэн бүхэн туһалха уялгатай бшуу.

Арад зоной амгалан тэнюун ажабайдалые үдэр, һүнигүй аршалан, хүн зондо туһалхые эрмэлзэдэг манай милициин хүдэлмэрилэгшэдэй эсэшэ сусашагүй үнэн сэхэ ажалаар шалгарнад.

Зурагууд дээрэ: 1. Улаан-Үдын Железнодорожно районой милициин таһаг соо. Милициин лейтенант Сергей Тимофеев, тэрэнэй туһалагша милициин сержант Владимир Бадмаев. 2. Республикын гүрэнэй автоинспекциин хүдэлмэрилэгшэд, харгын усалнуудые усадхахын түлөө эрхимээр албаяа хэгшэд— младша лейтенант Николай Атрашкевич, машинын жолоошон младша сержант Александр Перфильев. 3. Милициин младша лейтенант И. Е. Бондаренкын эрхим туһалагша Маркиз гэжэ нохойнь гэмтэнэй мүрөөр эзээ дахуулжа оробо.

С. БАЛДУЕВ,
С. ОЧИРОВ,
манай корр.

ҮХИБҮҮД ХӨӨРЭНЭ

«БААХАЛДАЙ БАЙНА»

Арюунын гурба хахадтай байхада, эхэнь басагаа дахуулаад, магазин ошобо. Томо сүүмхээрээ дүүрэтэр эдихэ юумэ абаад, хоюулан дахасалдан, гэртээ ерэбэ.

Басаганиинь түрүүн гүйгөөд, подъезд руу ороһон аад, гэнтэ шашхаад, гэдэргээ гүйжэ гарашаба.

— Яагаабши, басагамни?! — гэжэ эхэнь ухаа алдаба.

—Тэ-тэ-тэн-дэ баа-аа-хал-дай байна!— гэжэ хэлэндэ ороһооршье ээрэжэ үзөөгүй басаганиинь ээрэжэ байжа, бишыхан хургаараа подъезд руу зааба. «Ямар уламтайнь тэндэ тоһоод, басагыем айлгаба хаб?» — гэжэ һанаһан эхэнь хүндэ сүүмхээ газарта табижархёод, ямар нэгэн бандидайшье дайсалаа һаа, хүмхиин тооһон болгожо хаяхаар бэлэн, сэдьхэлээ һомонходуулан, подъезд руу гүйжэ оробо. Тэндэнь бүрүүлшэг. Теэд балай юумэ харагдабагүй. Басагаяа дуудажа, аргадажа ерүүлбэ.

— Ши юу хараа һэмши? Хэлэ даа, — гэжэ басагаа дээрээ тонгойгоод, эхэнь аргадан һагад асууба.

— Баахалдай, — гээд басаганиинь эхэдээ няалдаба.

— Ямар баахалдай?

— Тэрэ, тэрэ!—гээд, Арюуна гэнтэ шангаар хашхараа, хана руу зааба. Эхэнь гайхаад, хана руу хараба:

—Алин? Тэндэш юумэн үгы ха юм!

— Тэрэ ябана! Юундэ харанагүйбши?!! — гэжэ басаганиинь уйлахаар забдаба. Эхынь онигожо-онигожо харан гэһэй, ута гэгшын хүлнүүдтэй, абаахай ябаа һэн.

«МОДОНУУД ДЭЭРЭҺЭЭМНАЙ УНАХАНЬ...»

Арюунын 4-тэй болоһон хойно эхэнь басагаяа Дэдэ-Онгостоин ойдо абаашажа, ургажа байһан жэмэсүүдые, һархяаг, модоной наошаһа, хүбхэн харуулба, нэрэнүүдыень заажа үгэбэ. Ой соогуур хоюулан һайса ябагалаад, сэбэр агаараар сээжэ дүүрэн амилжа сэнгэбэ.

Тиигээд ойн соорхойдо зохидхон газар оложо, абааһаһан дэбдихэрээ дэбдеэд, хоюулан ундалжа, эдеэлжэ оробо. Тиигэжэ һуутарнь һалхин бууба ха, модоной орой шаяашаба. Модоной шаяхада, Арюуна дээшээ хараад, модонуудай оройгоороо найгалдахада, ехэл һанаагаа зобонгёор хэлээ һэн :

—Иигээд лэ эдэ модонуудынь дээрэһээмнай унахань гээшэ ааб даа...

Ц. ДОНДОГОЙ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Түрүүшүүлэй жэшээ» — түрүү бэшэг. «Республикымнай ажалай үдэр» — материалнуудай суглуулбари. КПСС-эй октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө. «Мелиорациин ашаг үрые дээшэлүүлхэ» — М. Балсунаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда: Партийна ажабайдал. «Шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр» — Е. Мацуковой статья. «Хямда, хүнгэн» — Ю. Пушистовай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Мүнөөдэр — Совет милициин үдэр» — материалнуудай суглуулбари. Петр Арсентьевэй шүлэгүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Танилсагты, шэнэ нэрэ: Андрей Чимитдоржиев» А. Алексеевэй корреспонденци. «ГАИ-гай экран». Уласхоорондын мэдээсэл. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

СОВЕТ МИЛИЦИИН ҮДЭ[Р]
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММ[А]

Москва. 9.00—«Время». 9.[...] —Зарядкада зогсогты. 9.55— Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10— Мультфильмнүүд. 10.[...] —«Мэдээжэ аад, юрэ бусад юумэн». 11.35— Совет милициин уран һайханай коллективүүдэй концерт. 11.55—«Спортлотогой» 45-дахи тираж. 12.[...] —«Муму» — үхибүүдтэ фильм. 13.15— Шэнэ һонин. (13.20 [...]рэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35— Баримтата фильм. 16.05— Концерт. 16.30—«...хүрэтэр ба тэрээнһээ дээш наһанай». 17.20 — Совет милициин үдэртэ баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.10— «Хүн ба хуули». Совет милициин үдэртэ зорюулагдана. 19.05— «Байгал»— нютагуудай һонин. 19.15— «Берег» гэжэ фильмые буулгажа байһан тухай репортаж. 19.25 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00 —Совет милициин үдэр. СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр В. В. Федорчук үгэ хэлэхэ. 20.15— «Намарай элэ дуунууд». 20.20— «В трудный час»— уран һайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 22.45— «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.00— Шатараар дэлхэйн чемпионат.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08 зам. редактора — 2-82-62 отв. секретарь — 2-50-52 секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35. сельского хозяйства — 2-64-36 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81 корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли Улан-Удэ ул. Ленина 35 Н-01622. Заказ № 258. Индекс 04649.